

EKONOMIHÖGSKOLAN
Lunds universitet

Kandidatuppsats FEK 581
HT 2002

Går Sverige mot en dotterbolagsekonomi?

– En studie om sysselsättnings- och huvudkontorsförändringar vid utländska uppköp av svenska företag

---

Författare:
Johan Fransson
Henrik Jälmy
Olof Svensson

Handledare:
Tore Eriksson
Hossein Asgharian

Sammanfattning

- Titel:** Går Sverige mot en dotterbolagsekonomi?
En studie om sysselsättnings- och huvudkontorsförändringar vid utländska uppköp av svenska företag
- Författare:** Johan Fransson
Henrik Jälmbly
Olof Svensson
- Handledare:** Tore Eriksson
Hossein Asgharian
- Ämne:** Kandidatseminarium i finansiering, FEK 581
- Nyckelord:** Direktinvesteringar, sysselsättning, spetskompetens, huvudkontor, uppköp.
- Syfte:** Vårt syfte är att granska svenska företag som blivit uppköpta av utländska företag för att undersöka hur sysselsättningen i den svenska verksamheten påverkats efter uppköpet. Vi kommer att undersöka om centrala huvudkontorsfunktioner flyttas utomlands.
- Metod:** För att uppfylla vårt syfte har vi valt att använda oss av en induktiv metod. Vår undersökning baseras på en kvalitativ studie med kvantitativa inslag i form av en jämförelsestudie. Vi undersöker åtta utländska företagsuppköp av svenska företag. Vidare studeras Svenskt Näringslivs, arbetstagarorganisationers samt politikernas åsikter för att öka förståelsen av uppköpets effekter.
- Slutsatser:** Vi konstaterar i vår undersökning att utländska förvärv av svenskägda företag leder till en minskad sysselsättning i den svenska verksamheten. Den genomsnittliga förändringen är -15,8 %. I vår jämförelsestudie har vi under samma tidsperiod kunnat urskilja en förändring på +12,4 % i de svenskägda företagen. Det sker en omfattande omstrukturering av det svenska huvudkontoret efter ett utländskt uppköp. Centrala svenska huvudkontorsfunktioner som ekonomi, juridik, FoU integreras med den utländska koncernens befintliga enheter. De viktigaste företagsbesluten fattas efter uppköpet från utlandet.

Innehållsförteckning

1	INLEDNING	5
1.1	BAKGRUND	5
1.2	PROBLEMFÖRMULERING	6
1.3	SYFTE	6
1.4	AVGRÄNSNINGAR	7
1.5	MÅLGRUPP	7
1.6	DISPOSITION	8
2	METOD:	9
2.1	VAL AV ÄMNE	9
2.2	VAL AV GENERELL METOD	9
2.2.1	<i>Deduktiv och induktiv metod</i>	9
2.2.2	<i>Kvantitativ och kvalitativ metod</i>	10
2.3	VAL AV FALLSTUDIER	10
2.4	URVALSMETOD	11
2.5	JÄMFÖRELSESTUDIE	11
2.6	INSAMLING AV PRIMÄRDATA	12
2.6.1	<i>Intervjumetod</i>	12
2.6.2	<i>Tematisk ram för företagsintervjuer</i>	12
2.6.3	<i>Tematisk ram för intervjuer med Svenskt Näringsliv, arbetstagarorganisationer och politiker</i>	13
2.6.4	<i>Genomförandet av intervjuerna</i>	13
2.7	INSAMLING AV SEKUNDÄRDATA	14
2.8	KÄLLKRITIK	14
2.8.1	<i>Validitet respektive reliabilitet</i>	14
2.8.2	<i>Källkritik av primärdata</i>	15
2.8.3	<i>Källkritik av sekundärdata</i>	15
2.9	REFERENSRAM	15
3	TEORI	16
3.1	ADAM SMITH	16
3.2	DAVID RICARDO	17
3.3	KOMPARATIV RESPEKTIVE ABSOLUT FÖRDEL	17
3.4	HOOD OCH YOUNG	18
3.5	MICAEL PORTER	19
4	PRAKTISK REFERENSRAM	20
4.1	UTLANDSÄGDA FÖRETAG	20
4.1.1	<i>Inledning</i>	20
4.1.2	<i>Definition av utlandsägda företag</i>	21
4.1.3	<i>Företagsförvärven dominerar</i>	21
4.1.4	<i>Definition av direktinvesteringar</i>	21
4.1.5	<i>Definition av huvudkontor</i>	22
4.1.6	<i>Dynamiken kring huvudkontoren</i>	23
4.1.7	<i>Förändringen av huvudkontorets roll</i>	24
4.2	DET SVENSKA SKATTESYSTEMET	24
4.2.1	<i>Inledning</i>	24
4.2.2	<i>Svensk aktiebolagsbeskattning</i>	24
4.2.3	<i>Kapitalskatten</i>	25
4.2.4	<i>Förmögenhetsskatt</i>	25

5	EMPIRI.....	27
5.1	FÖRETAGSUPPKÖPEN	27
5.1.1	<i>Charter – Esab</i>	27
5.1.2	<i>Danzas – ASG</i>	29
5.1.3	<i>Metso – Svedala</i>	31
5.1.4	<i>Linde AG – AGA</i>	32
5.1.5	<i>Rexam – PLM</i>	33
5.1.6	<i>Orkla – Procordia Food</i>	35
5.1.7	<i>Hedelberger Zement – Scancem</i>	36
5.1.8	<i>Partek – Kalmar Industries</i>	38
5.2	JÄMFÖRELSESTUDIE	40
5.2.1	<i>Statistiskt säkerställande av jämförelsestudien</i>	41
5.3	SVENSKT NÄRINGSLIV, ARBETSTAGARORGANISATIONER OCH POLITIKER	42
5.3.1	<i>Inledning</i>	42
5.3.2	<i>Svenskt Näringsliv</i>	43
5.3.3	<i>LO</i>	44
5.3.4	<i>TCO</i>	46
5.3.5	<i>Socialdemokraterna</i>	48
5.3.6	<i>Moderaterna</i>	50
6	RESULTAT OCH ANALYS.....	52
6.1	RESULTATPRESENTATION AV FÖRETAGSUPPKÖPEN	52
6.2	ORGANISATIONERNAS ÅSIKTER OM UTLÄNDSKA DIREKTINVESTERINGAR.....	55
6.3	ANALYS	56
6.3.1	<i>Analys av sysselsättningsförändringar</i>	56
6.3.2	<i>Analys av huvudkontorsförändringar</i>	56
6.3.3	<i>Analys av organisationernas åsikter</i>	57
6.3.4	<i>Analys av företagens motiv till uppköpen</i>	58
7	SLUTSATSER.....	59
7.1	FÖRSLAG TILL FORTSATTA STUDIER	60
	KÄLLFÖRTECKNING	63

1 Inledning

I detta inledande kapitel ämnar vi att ge läsaren en överskådlig bakgrund till uppsatsens tillkomst. Kapitlet behandlar syftet med uppsatsen samt uppställd problemformulering. Vi delger även de avgränsningar som gjorts för uppsatsens möjliggörande. Avslutningsvis uppvisas uppsatsens vidare struktur och disposition.

1.1 Bakgrund

Den 5 juli 2002 klockan 11:00 samlades de närmare 800 anställda i fabrikslokalen i Gislaved för en kort ceremoni. Sista däckets tillverkas och lämnar Gislaveds fabrikslokaler. De anställda som samlats denna dag har sedan december 2001 haft vetskap om fabriken nedläggning. Beskedet som delgavs strax före jul kom som en chock för de anställda och Gislaveds kommun. Nedläggningen förklaras med att de utländska ägarna till företaget vill koncentrera tillverkningen till större fabriker. Flytten av tillverkningen sker till utlandet och Portugal. Reaktionerna blev stora efter beskedet om nedläggning och händelsen fick stor uppmärksamhet i media. Regeringen tillsatte Thage G Petersson, som särskild utredare i händelsen för att undersöka förutsättningarna att skapa ersättningsjobb. Nedläggningen resulterade i att Gislaveds arbetsförmedling fick nyanmälningar från drygt 350 arbetssökande personer. En epok med Gislaveds däcktillverkning som pågått i drygt 100 år var förbi.

Några av Sveriges största och mest erkända företag som Volvo, Bofors och Pharmacia för att nämna några har samtliga fått utländska ägare. Detta fenomen leder i åtskilliga fall till en utlandsflytt av huvudkontoret och det är inte ovanligt att FoU-avdelningarna följer med. Man kan fråga sig hur långt detta kan fortgå, om det svenska ägandet fortsätter att minska och vilka effekter detta i så fall får för Sverige.

Sedan Sverige avskaffade företagsförvärvslagstiftningen den 1 januari 1992 har det blivit lättare för utländska företag att förvärva svenska företag eftersom regeringen inte längre kräver särskilda tillstånd. Kommande år, 1993, avskaffades även restriktionerna för utländskt ägande av svenska företag. Till följd av avregleringen 1992 har direktinvesteringar i svenska företag ökat. Avregleringen 1993 har även gett upphov till ökade utländska portföljinvesteringar dvs. kortsiktigare aktieplaceringar utan betydande ägarintresse i svenska aktier.

Det råder inget tvivel om att det utländska ägandet ökar¹, men det föreligger delade meningar om vad som är bäst för Sveriges framtida näringsliv. Vissa menar att produktiviteten och effektiviteten inom företagen ökar vid uppköp. Andra ser det som ett hot för svenskt näringsliv. De omsättningsmässigt 500 största bolagen med huvudkontor i Sverige gör oss svenskar stolta. Dock skall uppmärksammas att

---

¹ Institutet för tillväxtpolitiska studier, S2002:007 Utlandsägda företag 2001, s.3

nästan hälften av dessa är utlandsägda dvs. med moderbolaget/koncernhuvudkontoret placerat i utlandet².

Anledningen till att vi valt att studera detta ämnesområde är ämnets aktualitet för svenskt näringsliv. Ämnet har inte utretts i tidigare kandidatuppsatser vid Ekonomihögskolan i Lund vilket ökar motivationen ytterligare samt viljan att undersöka frågan. Vi har alla tre ett gediget intresse för finansiella marknader och svenskt näringsliv och samtliga besitter arbetslivserfarenheter från den finansiella branschen. En uppväxt starkt präglad av svenska företag och deras produkter har gett oss insikt om Sveriges framgångsrika innovations- och entreprenörsanda. Numera styrs många av dessa företag av utländska ägare och man frågar sig vad detta kommer att innebära för Sveriges framtid. Hur påverkas den svenska sysselsättningen och mister Sverige spetskompetens vid förflyttning av huvudkontor till utlandet? Kommer det att gå så långt att Sverige blir en ”dotterbolagsekonomi”?

1.2 Problemformulering

För att undersöka om ämnet är vitalt för Sveriges fortsatta utveckling och framtid har vi valt att studera politikerna, ledande arbetstagarorganisationer samt Svenskt Näringslivs åsikter. Hur ställer sig arbetstagarorganisationerna till den ökade takten av utländska uppköp av svenska företag? Hur skiljer sig den socialdemokratiska regeringens inställning till det ökade utländska ägandet jämfört med Moderaternas?

En central fråga är om de utländska uppköpen leder till en förflyttning av svensk tillverkning utomlands och därmed minskad sysselsättning i Sverige. Leder uppköpet till att huvudkontorsfunktioner som finans, FoU och juridik etc. placeras utomlands och i så fall vilka konsekvenser medför detta? Följer svenska akademiker som besitter spetskompetens med vid flytten av huvudkontor? Vad innebär det för svenskt näringsliv och samhällsstruktur? Hur ser de undersökta uppköpta företagen på framtiden i form av nyanställningar kontra uppsägningar i den svenska verksamheten?

1.3 Syfte

Vårt syfte är att granska svenska företag som blivit uppköpta av utländska företag för att undersöka hur sysselsättningen i den svenska verksamheten påverkats efter uppköpet. Vi kommer att undersöka om centrala huvudkontorsfunktioner flyttas utomlands. För att utvidga studien undersöks arbetstagarorganisationers, arbetsgivarorganisationens och politikerna åsikter och ställningstaganden i frågan.

---

² Jonsson Anders, De lyfte landet – En studie om svenska entreprenörer, Svenskt Näringsliv, s.75

1.4 Avgränsningar

Vi har valt att studera åtta svenska aktiebolag som blivit uppköpta från utlandet. För att få tag i grundlig information och kunna genomföra relevanta intervjuer har vi valt att studera företag som blivit uppköpta under 90-talet.

I analysen av effekterna vid det utländska företagsuppköpet krävs historisk data som beskriver omstruktureringarna. För att få tillgång till denna information har vi därför inte valt företagsuppköp som inträffat mindre än tre år från dagens datum.

Vi koncentrerar oss på sysselsättningsförändringen i Sverige, men kommer även till viss del behandla andra effekter av uppköpet i förklarande syfte.

Med begreppet spetskompetens syftar vi på de anställda med arbetsuppgifter i direkt anslutning till normala huvudkontorsfunktioner.

Undersökningen kommer ej att behandla svensk individbeskattning och dess inverkan på placeringen av huvudkontoret.

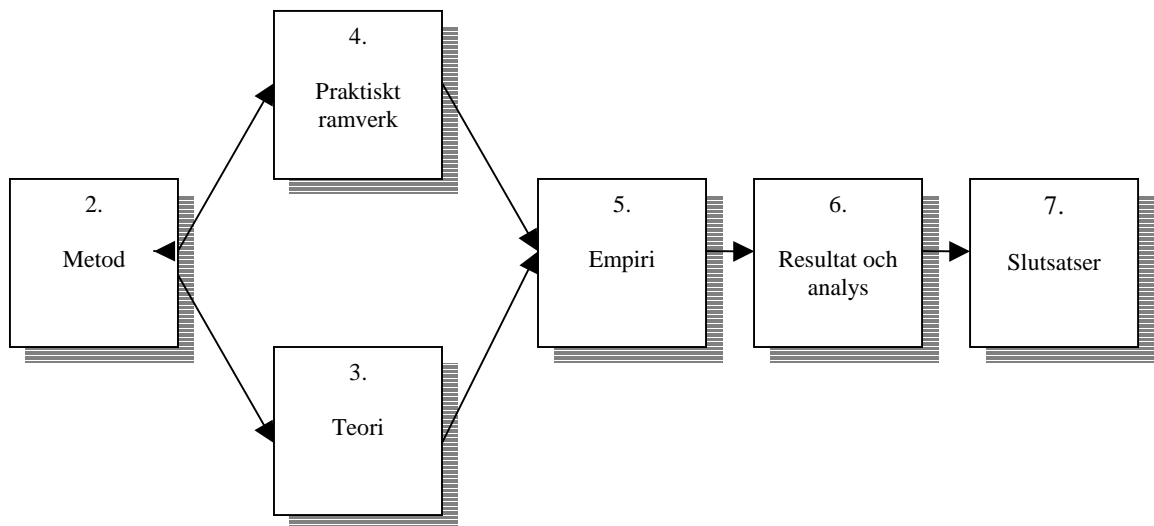
Ytterligare en avgränsning har gjorts kring olikheter i länders arbetslagstiftning. Uppsatsen behandlar inte landspecifika regleringar beträffande uppsägning av personal. Detta är en aspekt som kan vara av betydelse vid valet av produktionens placering.

1.5 Målgrupp

Uppsatsen riktar sig främst till ekonomistudenter med finansiering som inriktning. Målgrupp är även privatpersoner, politiker och företag som vill få en ökad inblick i de konsekvenser som uppstår för svensk sysselsättning vid utländska uppköp av svenska företag. Då vi förutsätter att läsaren har grundläggande förkunskaper inom företagsekonomi förklaras inte samtliga termer och begrepp.

1.6 Disposition

- Kapitel 2 redogör för den forskningsmetod som vi har valt att använda oss av under undersökningens genomförande. Det beskrivs utförligt hur insamlingen av primär- respektive sekundärdata har utförts. Vidare beskrivs den använda urvalsmetoden samt källkritik.
- Kapitel 3 redogör för globaliseringens grundteorier. Teorierna bygger på tidigare forskningar och avhandlingar i ämnet. Grunden utgörs av Adam Smiths och David Ricardos teorier.
- Kapitel 4 presenterar vår praktiska referensram i uppsatsen. Här redogörs för det svenska skattesystemet och de utländska direktinvesteringarnas utveckling. I kapitlet definieras även centrala begrepp för uppsatsen.
- Kapitel 5 åskådliggör resultatet av utförda kvalitativa intervjuer samt bakgrunden till företagsuppköpen. Vi redogör även för Svenskt Näringslivs, arbetstagarorganisationernas och politikernas åsikter i det berörda ämnet.
- Kapitel 6 består av en sammanställning och analys av insamlat material.
- Kapitel 7 presenterar de slutsatser som gruppen kunnat konstatera utifrån genomförd studie. Övriga reflektioner samt rekommendationer till fortsatt forskning kommer att delges.

2 Metod:

I detta kapitel redogörs för den forskningsmetod som vi valt att använda oss av under forskningens genomförande. Det beskrivs utförligt hur insamlingen av primär- respektive sekundärdata har utförts. Vidare beskrivs den använda urvalsmetoden och källkritik.

2.1 Val av ämne

Inom gruppen diskuterade vi olika ämnesförslag för att gemensamt besluta om ett ämne som vi skulle finna både intressant och genomförbart. Vi enades om att skriva om hur utländska företagsuppköp av svenska företag påverkar sysselsättningen i den svenska verksamheten. Ytterligare en aspekt som vi fann intressant var huruvida normala huvudkontorsfunktioner förflyttats till utlandet och koncernhuvudkontoret efter uppköpet.

Ämnesområdet har präglat svensk media under 90-talet och början av nuvarande sekel. Ämnet i sig är centralt för svenskt näringsliv vilket skapar ett stort intresse bland allmänheten, politiker och företag. Något som även talade för vårt ämnesval är ämnets aktualitet och att ämnet ej tidigare utretts i en uppsats vid Lunds universitet.

2.2 Val av generell metod

2.2.1 Deduktiv och induktiv metod

- Utgångspunkten i den deduktiva metoden ligger i befintlig forskning som sedan appliceras på det som undersöks. Redan befintliga teorier inom ämnesområdet ligger således till grund för undersökningen. Man går från det generella till det speciella³. Den deduktiva metoden beskrivs som bevisandets väg.
- I den induktiva metoden utgår man från verkligheten och försöker därefter finna teorier som förklarar denna. Metoden utgår inte från tidigare teorier utan forskaren undersöker själv empirin för att utveckla teorier. Man går från det speciella till det generella⁴. Den induktiva metoden beskrivs som upptäckens väg.

Vid vår undersökning lämpar sig den induktiva metoden bäst, dvs. vi undersöker företagsuppköpen för att urskilja konsekvenserna i sysselsättningen. Vi utgår från intervjuerna med företagsrepresentanterna och kommer därefter fram till egna slutsatser.

---

³ Rienecker L, Stray Jörgensen P, Att skriva en bra uppsats, Liber, 2002, s. 160

⁴ Rienecker L, Stray Jörgensen P, Att skriva en bra uppsats, Liber, 2002, s. 160

2.2.2 *Kvantitativ och kvalitativ metod*

- En kvantitativ ansats innebär att undersökningen är färdigstrukturerad redan i teori- och problemformuleringsfasen. Det gör att själva bearbetningen av informationen är mycket enklare än vid en kvalitativ ansats⁵. Den kvantitativa metoden undersöker en mängd observationer på ett standardiserat sätt, vilket resulterar i en mer generaliserad slutsats.
- Den kvalitativa metoden kännetecknas av närhet till forskningsobjektet⁶. Forskaren försöker se det fenomen han eller hon studerar inifrån. Med utgångspunkt från detta, försöker man skapa en djupare och mer fullständig uppfattning av den företeelse man studerar⁷. Den kvalitativa metoden undersöker på ett mindre strukturerat sätt än den kvantitativa metoden. Forskaren är inte heller lika bunden till de från start uppsatta riktlinjerna. Det går på sätt att anpassa undersökningen under tiden forskningen fortgår.

Vi använder oss av ett kvalitativt angreppssätt eftersom det ger en djupare förståelse av effekterna och konsekvenserna av företagsuppköpen. Vår undersökning utgår från en kvalitativ tillämpning med en del kvantitativa inslag. Den kvantitativa delen utgörs av vår jämförelsestudie. Resultaten från jämförelsestudien kommer sedan att genomgå en statistisk hypotesprövning med syfte att säkerställa utfallet. Den kvalitativa metoden kan med fördel kombineras med den kvantitativa då de svaga och starka sidorna hos de olika metodiska redskapen ofta tar ut varandra⁸.

2.3 **Val av fallstudier**

För att undersöka konsekvenserna vid utländska uppköp av svenska företag har vi valt att grundligt studera ett antal enskilda företagsuppköp. Fallstudierna av företagen ger oss en inblick i det uppköpta företags åsikter och reflektioner kring förvärvet. Eftersom förutsättningarna skiljer sig åt inför respektive uppköp kommer varje uppköp studeras utifrån dess specifika förutsättningar. En totalundersökning av samtliga svenska företag uppköpta från utlandet hade i många hänseenden varit önskvärdt att genomföra eftersom resultatet då skulle vara fullt representativt för samtliga utländska uppköp. Men en sådan undersökning skulle även medföra stor risk för att andra faktorer och felkällor påverkar förändringen av sysselsättningen i Sverige. Vidare hade studien omfattat branscher där stora rationaliseringar gjorts vilket skulle göra det svårt att isolera eventuella sysselsättningsförändringar relaterade till det utländska uppköpet.

---

⁵ Holme & Solvang, *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, s.158 (1997)

⁶ Holme & Solvang, *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, s.92 (1997)

⁷ Holme & Solvang, *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, s.92 (1997)

⁸ Holme & Solvang, *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, s.85 (1997)

2.4 Urvalsmetod

Det som särskilt i media uppmärksammats under de senaste åren är svenska tillverkande företag vars produktion läggs ned och ersätts med produktion i utlandet där billigare arbetskraft finns. Därav faller vårt val av företag naturligt kring merparten tillverkande företag. Vi har koncentrerat vårt val av företag kring större, tidigare börsnoterade företag där tillgängligheten av information är betydligt bättre. Av samma anledning har valet av företag koncentrerats till uppköp som ägt rum under 90-talet. För att kunna urskilja det utländska uppköpets effekter på det svenska företagets sysselsättning valde vi inte uppköp som ägt rum inom de närmsta 3 åren. Valet föll kring följande utländska uppköpare respektive svenska målföretag:

- Charter - Esab
- Danzas – ASG
- Metso - Svedala
- Linde – AGA
- Rexam – PLM
- Orkla – Procordia Food
- Heidelberger Zement - Scancem
- Partek – Kalmar Industries

Eftersom de kvalitativa intervjuerna utgör en central del i vår undersökning är valet av intervjupersoner avgörande för en relevant analys. Våra ursprungliga preferenser vid val av intervjupersoner var en anställd i det svenska uppköpta företaget. Denna person skulle med fördel vara anställd vid tidpunkten för uppköpet och besitta en ledande befattning. Lämpliga personer kunde tänkas vara VD, personalchef eller informationschef.

Den andra delen av undersökningen som inte berör specifika företagsuppköp utgörs av en mer generell granskning av synpunkter och åsikter. En naturlig del för studien är att undersöka arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer. Valet föll på de rikstäckande organisationerna LO, TCO och Svenskt Näringsliv. De utvalda intervjupersonerna har samtliga starka kopplingar till och kunskaper om svenskt företagsklimat.

För att undersöka svenska politikernas åsikter valde vi att kontakta de två ledande partierna Socialdemokraterna och Moderaterna. Vi intervjuade moderaternas ledare Bo Lundgren och sakkunnig till den socialdemokratiska regeringens näringsminister Leif Pagrotsky.

2.5 Jämförelsestudie

Efter att studerat företagsuppköpen med dess sysselsättningskonsekvenser i Sverige ämnade vi att jämföra resultatet med företag som fortfarande är svenskägda. Vi valde ut åtta företag efter kriterierna: storlek, bransch och tidshorisont. Valet av företag gjordes i samråd med vår handledare. Jämförelsestudiens syfte är att urskilja om sysselsättningsförändringarna är direkt relaterade till uppköpet eller om det

finns andra förklarande orsaker. Detta görs för att isolera sysselsättningsförändringarna som har sin grund i uppköpet. Företagen som ingår i jämförelsestudien är:

- Nefab
- Sardus
- Atlas Copco
- NCC
- Skandia Transport
- Höganäs
- Cardo
- VBG

2.6 Insamling av primärdata

2.6.1 Intervjumetod

Eftersom våra intervjuer är av kvalitativ karaktär är enbart den tematiska ramen fastställd inför intervjun. Vi har konstruerat två olika intervjumallar som fungerat som vägledning vid de kvalitativa intervjuerna. Ett formulär lämpat för företagsintervjuerna och ett som använts vid intervjuerna med Svenskt Näringsliv, arbetstagarorganisationerna och politikerna.

Gruppen har gemensamt konstruerat ett antal frågor som täcker in vår frågeställning. Dessa frågor har sedan i samspel med vår handledare modifierats till det slutgiltiga frågeformulär som fungerat som vår utgångspunkt i intervjuerna.

Vid intervjuerna har en bestämd ordning av frågorna tillämpats för att bibehålla en liknande metodik, vilket har gett oss möjligheten att till viss del styra intervjun.

Vi misstänkte vid utformandet av intervjufrågorna att uppgifterna kring företagets sysselsättning efter uppköpet skulle vara av känslig karaktär. Därför valde vi att placera dessa frågor i ett senare skede i intervjun. Intervjustrukturen bygger på en inledande beskrivande del av uppköpets karaktär för att sedan beröra sysselsättningsfrågan. Avslutningsvis leds intervjun mot eventuella utflyttningar av huvudkontorsfunktioner med dess konsekvenser för den svenska spetskompetensen, samt företagets framtidsutsikter.

Vid intervjuerna med Svenskt Näringsliv, arbetstagarorganisationer och politiker har ett mer generellt angreppssätt tillämpats. Den tematiska ramen skiljer sig från intervjuerna med företagsrepresentanterna i den bemärkelsen att intervjuerna behandlar utländska uppköp mer i allmänhet. Beroende på vem intervjuerna ställts till har frågorna tagit olika riktningar utan att fokuseringen på ämnet gått förlorad.

2.6.2 Tematisk ram för företagsintervjuer

1. Vad var den viktigaste orsaken till uppköpet?
2. Var uppköpet önskat eller oundvikligt?
3. Har uppköpet varit till fördel för ert företags produktion/tjänster pga. eventuella skalfördelar?
4. Har en del eller hela tillverkningen flyttat utomlands? Anledning?
5. Har antalet anställda minskat/ökat efter uppköpet i den svenska verksamheten?

6. Har huvudkontorets funktioner förändrats efter uppköpet? Om inte: Är eventuella förändringar planerade?
7. Vad är den viktigaste orsaken till utomlandsflytten av huvudkontorsfunktioner?
8. När huvudkontoret hamnar utomlands vilka funktioner inom bolaget följer med? Exempelvis: FoU-avdelning?
9. Har flytten av koncernhuvudkontoret fått några direkta effekter på tidigare/befintliga samarbetsföretag i form av t.ex. juridisk rådgivning, redovisningstjänster, banktjänster och därmed upplåning?
10. Hur ser framtiden ut ur sysselsättningssynpunkt för den svenska verksamheten?

2.6.3 Tematisk ram för intervjuer med Svenskt Näringsliv, arbetstagarorganisationer och politiker

1. De utländska direktinvesteringarna har ökat kraftigt under de senaste åren. Hur ställer sig er organisation till denna utveckling? Vilka fördelar respektive nackdelar har ni kunnat urskilja vid de utländska uppköp som skett av svenska företag?
2. Har det skapats en generell uppfattning inom er organisation om hur sysselsättningen påverkas i svenska företag efter ett utländskt uppköp?
3. Vad anser ni är de viktigaste anledningarna till att vi ser denna ökning av uppköp av svenska företag från utlandet? Vilken betydelse har svensk politik samt det svenska skattesystemet haft för uppköpen?
4. Vad får de utländska uppköpen av svenska företag för konsekvenser för svenskt näringsliv? Upplever ni det som vanligt att huvudkontorsfunktioner flyttas till utlandet efter ett uppköp? Vilka andra sidoeffekter kan tänkas följa efter ett utländskt uppköp av ett svenskt företag?
5. Hur ser er organisation på framtiden? Är de ökande utländska direktinvesteringarna en trend som kan tänkas fortsätta? Kommer det leda till en förändring av svenskens arbetsuppgifter?

2.6.4 Genomförandet av intervjuerna

Med hjälp av de gemensamt utformade frågeformulären som utgör den tematiska ramen utförde gruppdeltagarna intervjuerna på egen hand. Till följd av den ursprungliga arbetsfördelningen delgavs varje medlem intervjuer för respektive företag/organisation att utföra. Till följd av företagens/organisationernas placeringar har vi valt att utföra intervjuerna via telefon. Den berörda intervjupersonen har delgivits frågeformuläret samt en kort presentation av vår uppsats via Email före intervjun ägt rum. Vi ansåg att det var lämpligt att på detta vis planera intervjun för att ge intervjupersonen en möjlighet till förberedelse. Detta leder till att intervjun blir mer givande för uppsatsen och dess förutbestämda syften.

2.7 Insamling av sekundärdata

Vid insamling av sekundärdata har vi haft vår utgångspunkt i de undersökta företagens årsredovisningar. Detta för att på ett överskådligt sätt kunna skapa en uppfattning om företagets verksamhet och struktur. Statistisk data över sysselsättningen och resultatutvecklingen har erhållits från årsredovisningarna. För att beskriva själva företagsuppköpet och dess händelseförlopp har vi studerat affärstidningar och tidigare rapporter som berör uppköpen.

Vid undersökningen av Svenskt Näringslivs, arbetstagarorganisationers och politikernas åsikter i frågan har vi ingående studerat utgivna rapporter. Svenskt Näringsliv har givit ut ett antal rapporter som berör flytten av svenska huvudkontorsfunktioner till utlandet. I undersökningen av arbetstagarorganisationerna har vi tagit del av utgivna medlemskrifter samt utgivna rapporter som behandlar strukturomvandling och svenskt näringsklimat. I studien berörande aktuell andel utlandsägda företag i Sverige har Institutet för tillväxtpolitiska studier verkat som utgångspunkt.

När vi studerat politikernas åsikter har vi använt oss av förbundens hemsidor, utgivna medlemskrifter, riksdagsprotokoll och dokumenterade politiska uttalanden.

Sysselsättningsuppgifter för såväl uppköpsföretagen som för jämförelseföretagen är hämtade från respektive företag, årsredovisningar, företagsfakta⁹ och PRV (Patent och Registreringsverket).

2.8 Källkritik

2.8.1 Validitet respektive reliabilitet

- Validitet

Validiteten är beroende av vad vi mäter och om detta är utklarat i frågeställningen¹⁰. Man avgränsar sig till att undersöka det som avses undersökas. Validiteten utgör därmed giltigheten i en studie.

- Reliabilitet

Reliabiliteten bestäms av hur mätningarna utförs och hur noggranna vi är vid bearbetningen av informationen¹¹. Begreppet är ett mått på om

---

⁹ AffärsData www.ad.se

¹⁰ Holme & Solvang, Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder, s.163 (1997)

¹¹ Holme & Solvang, Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder, s.163 (1997)

undersökningen är korrekt utförd eller ej. Reliabiliteten utgör därmed pålitligheten i en studie.

2.8.2 Källkritik av primärdata

Eftersom vår primärdata utgörs av kvalitativa intervjuer utgör intervjupersonen en central del för informationen som delges. Våra preferenser av intervjupersoner stämde inte alltid helt överens med de slutgiltiga intervjupersonerna. Sysselsättningsfrågan utgör en känslig del för många av de uppköpta företagen vilket medfört en del komplikationer att erhålla önskvärd information.

Eftersom uppgifterna kring företagsuppköpet ifråga baseras på *en* kvalitativ intervju medför detta en risk att intervjupersonens personliga värderingar påverkar svaren. Trots att det inte alltid var möjligt att få en intervju med avsedd representant för företaget/organisationen bedömer vi validiteten i våra utförda intervjuer som god.

2.8.3 Källkritik av sekundärdata

Vid användande och granskning av affärsjournalistik i allmänhet krävs ett kritiskt ställningstagande. Artiklarna innehåller ofta en subjektiv bedömning av en händelse i syfte att belysa önskade delar av verkligheten. Vid användandet av artiklar i uppsatsen krävs en medvetenhet om journalistens intentioner med artikeln. Artiklarna får således inte betraktas som rena faktauppgifter som objektivt speglar verkligheten. Reliabiliteten vid användning av affärsjournalistik är därför begränsad.

Den största delen av använd sekundärdata är hämtad från utgivna rapporter från respektive företag/organisation. Reliabiliteten vid användandet av dessa rapporter får anses vara betydligt högre än vid affärsjournalistiska artiklar. Det föreligger ett ansvar hos företagen/organisationerna att utföra och framföra utredningen på ett objektivt sätt. Det föreligger dock ofta incitament för företagen att försköna företagsuppgifter samt för organisationerna att bevisa det förutbestämda syftet med rapporten.

2.9 Referensram

Våra skilda referensramar kommer att sätta sin prägel på uppsatsens framställande. Referensramen består av våra tidigare arbetslivserfarenheter, studier och livserfarenheter. Dessa förkunskaper och erfarenheter har omedvetet återspeglats i uppsatsens innehåll och slutsatser. Författarna har samtliga studerat företagsekonomi med inriktning finansiering på kandidatnivå, vid ekonomihögskolan i Lund. Samtliga tre har arbetslivserfarenheter inom den finansiella branschen.

3 Teori

I detta kapitel redogörs för de grundläggande teorierna inom handel och globalisering. Dessa teorier har sitt ursprung i Adam Smiths och David Ricardos forskning. Vidare presenteras teorier inom ämnet som grundlagts under senare delen av 1900-talet.

3.1 Adam Smith

Adam Smith anses allmänt vara den som grundlagt nationalekonomins ställning som egen vetenskap, framför allt genom sitt huvudverk ”The Wealth of Nations” (1776). Hans centrala teman och idéer fokuserade på ekonomins tillväxt och utveckling på lång sikt, snarare än en kortsiktig resursallokering. Värde- och pristeorin lade huvudvikten vid produktionens kostnadssida, snarare än på efterfrågan.

Ett tidigt verk av Smith är *Lectures on Jurisprudence* (1763). I detta verk likställs rikedomen med ett överflöd av nödvändiga ting, ett överflöd som via byten och specialisering mellan olika producenter har en tendens att öka. Det är med andra ord arbetsdelningen som ökar ett lands rikedom. En nations rikedom ökar till följd av att de enskilda producenternas rikedom ökar. Ju högre produktivitet, desto större förekomst av nödvändiga och brukbara ting.

I *Wealth of Nations* har Smith specificerat och utvecklat den tidigare analysen med några nya element. Smith försöker klargöra vad det är som skapar välstånd. Slutsatsen berör arbetsfördelningen. Produktiviteten kan höjas om människorna på en arbetsplats specialiserar sig på olika arbetsuppgifter i stället för att allesamma försöka behärska hela arbetsprocessen¹². Den ökade produktiviteten leder till att allt mindre arbete inkorporeras i varuenergeterna, och som följd av detta minskar varans naturliga pris. Att varorna blir billigare är sålunda ett uttryck för nationens välstånd¹³. Vidare utvecklar Smith teorier för nationers absoluta fördelar.

Smiths ekonomisk-politiska slutsats var att marknadsekonomin skulle lämnas så fri som möjligt. Staten skulle därmed undvika att inskränka konkurrensen¹⁴. Det som gör att marknadsekonomin fungerar är konkurrensen. Detta innebär att enbart de mest effektiva producenterna överlever och konsumenterna får sin efterfrågan uppfylld. Vinstintresset – egoismen – kan således, om det dirigeras av konkurrensen, vara det allmännas bästa tjänare. Härigenom ledes ekonomin, skriver

---

¹² Eklund Klas, *Vår Ekonomi*, Tidens förlag, 1987, s.46

¹³ Syll P. Lars, *De ekonomiska teoriernas historia*, Studentlitteratur, 1998, s.100

¹⁴ Eklund Klas, *Vår Ekonomi*, Tidens förlag, 1987, s.46

Smith "såsom av en osynlig hand" till ett gott resultat som är det bästa för konsumenterna¹⁵.

3.2 David Ricardo

David Ricardo gjorde banbrytande insatser på flera fält inom nationalekonomin. Hans teorier härstammar i Adam Smiths tidigare slutsatser. Ricardos främsta verk var *Principles of Political Economy and Taxation* (1817), där han bland annat härledde teorin om "komparativa fördelar".

Innebörden är att två länder båda kan vinna på att handla med varandra, även om det ena av dem skulle vara mer effektivt än det andra i produktionen av varor. De båda länderna bör, enligt denna teori, specialisera sig så att varje land tillverkar de varor som landet ifråga är relativt sett bäst på. Därigenom kan de båda ländernas sammanlagda produktion öka, och genom handel mellan dem kan då konsumenterna i båda länderna få tillgång till mer konsumtionsvaror än utan specialisering och handel¹⁶.

Ricardos slutsats av utrikeshandelsteorin som av hans förutsägelser om framtiden var att det var nödvändigt att bekämpa protektionismen och införa frihandel.

3.3 Komparativ respektive absolut fördel

- **Komparativ fördel:** Ett land har komparativa fördelar då ett land kan utföra produktionen till en lägre alternativkostnad än något annat land¹⁷. För att en internationell handel ska fungera effektivt bör länder specialisera sig på varor som de producerar med en komparativ fördel. Genom byteshandel mellan dessa länder uppnås därmed en lägre alternativkostnad¹⁸. Det är inte möjligt för ett land att besitta komparativa fördelar inom all produktion vilket betyder att fördelar vid specialisering och internationell handel alltid kan uppnås¹⁹.
- **Absolut fördel:** Om ett land kan producera mer av två utvalda varor än ett annat land säger man att landet har en absolut fördel i produktionen av dessa varor²⁰. Ändå menade Ricardo att det kunde löna sig för landet med en absolut fördel att specialisera sig på den produkt som relativt sett var mest gynnsam. Med ett exempel där Portugal var mer effektivt än England i produktionen av både tyg och vin, visade Ricardo att det ändå kunde löna

---

¹⁵ Eklund Klas, *Vår Ekonomi*, Tidens förlag, 1987, s.47

¹⁶ Eklund Klas, *Vår Ekonomi*, Tidens förlag, 1987, s.117

¹⁷ Parkin, Powell, Matthews, *Addison Economics 3rd Edition*, Wesley Longman limited, 1997, s.55

¹⁸ Parkin, Powell, Matthews, *Addison Economics 3rd Edition*, Wesley Longman limited, 1997, s.57

¹⁹ Parkin, Powell, Matthews, *Addison Economics 3rd Edition*, Wesley Longman limited, 1997, s.58

²⁰ Parkin, Powell, Matthews, *Addison Economics 3rd Edition*, Wesley Longman limited, 1997, s.57

sig för England att specialisera sig på att producera tyg och exportera en del till Portugal. Samtidigt lönar det sig för Portugal att specialisera sig på vin och exportera en del därav till England. En förutsättning var att Portugal *relativt* sett var mer överlägsen i vinproduktionen än i tygproduktionen²¹.

3.4 Hood och Young

Hood och Young (1979) presenterar fyra faktorer som är relevanta för lokaliseringen av direktinvesteringarna som involverar sökandet efter placering så att skillnaden mellan intäkter och kostnader maximeras²². De fyra huvudfaktorerna är:

- Labour Costs – Reallönekostnaderna varierar, inte bara mellan u-länder och i-länder utan även inom dessa grupper. De lågteknologiska industrierna placerar av förklarliga skäl i låglöneländer. En liknande lokalisering kan observeras i andra industrier där teknologin är standardiserad.
- Marketing Factors – Utländska direktinvesteringsbeslut påverkas av värdlandets specifika förutsättningar inom marknadsstorlek, marknadstillväxt, steg i utvecklingen och rådande lokal konkurrens.
- Trade Barriers – Med detta avses de hinder som värdlandet tillämpar för att stimulera inhemska investeringar. Detta leder i många fall till att de multinationella företagen etablerar lokala produktionsenheter för att kringgå landets befintliga tullar.
- Government Policy – Den inhemska politiken har stor betydelse för investeringsklimatet i värdlandet. Finansiella marknader, penningpolitik, aktuell lagstiftning och rådande samhällsstruktur är faktorer som påverkar investeringsgraden²³.

---

²¹ Sandelin, Trautwein, Wundrak, Det ekonomiska tänkandets historia, SNS Förlag, 1995, s.53

²² Buckley Adrian, International Investment Value Creation and Appraisal, Copenhagen Business School Press, 1998, s.130

²³ Buckley Adrian, International Investment Value Creation and Appraisal, Copenhagen Business School Press, 1998, s.130

3.5 Micael Porter

En av de senare uppmärksammade teorierna är Michael Porters *The Competitive Advantage of Nations*, där han förklarar varför en nation är mer produktiv och därmed kan uppnå internationell framgång inom en särskild bransch²⁴.

Michael Porter forskade även i strategier för utländska direktinvesteringar. Han konstaterade att i sökandet av konkurrensfördelar ska multinationella företag antingen använda sig av en lågkostnadsstrategi eller koncentrera sig på produktdifferentiering. Internationellt sett kan dessa två strategier användas på fyra olika sätt:

- **Country Focused Strategy:** Samtliga affärsområden inom koncernen placeras i de länder där företaget är verksamt. Samordning mellan de olika länderna med avseende på försäljning, reklam, banktjänster och ledarskap är svag.
- **High Foreign Investment Strategy:** I denna strategi tillämpas en högre grad av koordination mellan affärsområdena i de olika länderna. Delområden i koncernen placeras i olika länder, t.ex. FoU, med en stark samordning mellan enheterna för att maximera nyttan.
- **Export Based Strategy:** Denna strategi innebär att koncernen exporterar produkter till nya marknader och använder sig av decentraliserade marknadsavdelningar. Detta är den vanligaste internationella strategin och används ofta av nystartade företag som är verksamma på en internationell marknad.
- **Purest Global Strategy:** En hög grad av koordination och koncentration tillämpas för att producera standardiserade produkter för en global marknad. Tillverkningen av kärnprodukten sker centralt medan kringtjänster och tillverkningen av biprodukter är decentraliserade på respektive marknad²⁵.

---

²⁴ Hill Charles, *International Business: Competing in the global marketplace*, 1997

²⁵ Buckley Adrian, *International Investment Value Creation and Appraisal*, Copenhagen Business School Press, 1998, s.139

4 Praktisk Referensram

Detta kapitel redogör för utvecklingen av det utländska ägandet av svenska företag. Ytterligare en del som presenteras är det svenska skattesystemet som till viss del jämförs med utländska skattesatser. Definitioner av för uppsatsen centrala begrepp förklaras för att underlätta förståelsen.

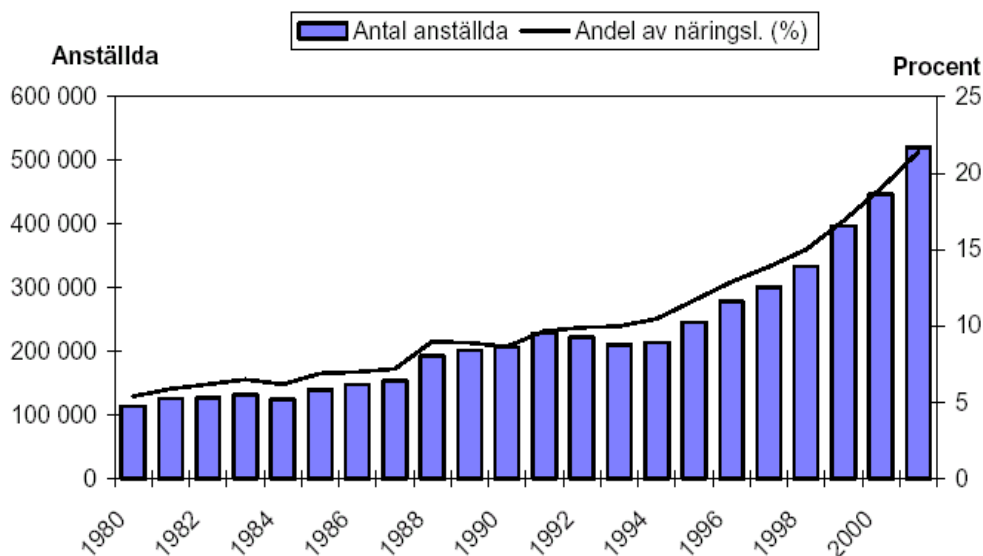

4.1 Utlandsägda företag

4.1.1 Inledning

Utlandsägandet av svenska företag har ökat kraftigt under 90-talet och under början av 2000-talet. Diagrammet nedan åskådliggör förändringen i antalet svenskanställda i utlandsägda företag 1980-2001. Under denna period har antalet anställda i utländska företag fyrdubblats, för att under 2001 uppnå den högsta noteringen någonsin. Över 520 000 svenskar var under 2001 anställda i ett utlandsägt företag.

Diagram1. Antal anställda i utlandsägda företag och deras andel av antalet anställda i näringslivet 1980-2001

(Källa: Utlandsägda företag 2001, Institutet för tillväxtpolitiska studier, juni 2002, s.6)

4.1.2 Definition av utlandsägda företag

Huvudprincipen är att ett företag definieras som utlandsägt om mer än hälften av aktiernas röstvärde innehas av en utländsk ägare. Om företaget tillhör en koncern i Sverige vars koncernmoder är utlandsägd räknas det också som utlandsägt. Är företaget ägt i flera led är det den yttersta ägaren, dvs. det moderbolag som i sin tur inte ägs till mer än hälften av något annat bolag, som bestämmer nationaliteten på alla ingående bolag²⁶.

4.1.3 Företagsförvärven dominerar

Den vanligaste formen av etableringar i Sverige från utländska företag sker genom förvärv. Uppköpen är vanligare inom tillverkningsindustrin än inom tjänstesektorn. Inom tillverkningsindustrin blev 64 % av företagen utlandsägda genom uppköp. För tjänstesektorn var motsvarande siffra 41 %²⁷.

4.1.4 Definition av direktinvesteringar

Enligt OECD är kriteriet för en direktinvestering att minst 10 % av aktierna eller röstvärdet innehas av en utländsk investerare. En lägre andel räknas som portföljinvestering (finansiell placering)²⁸.

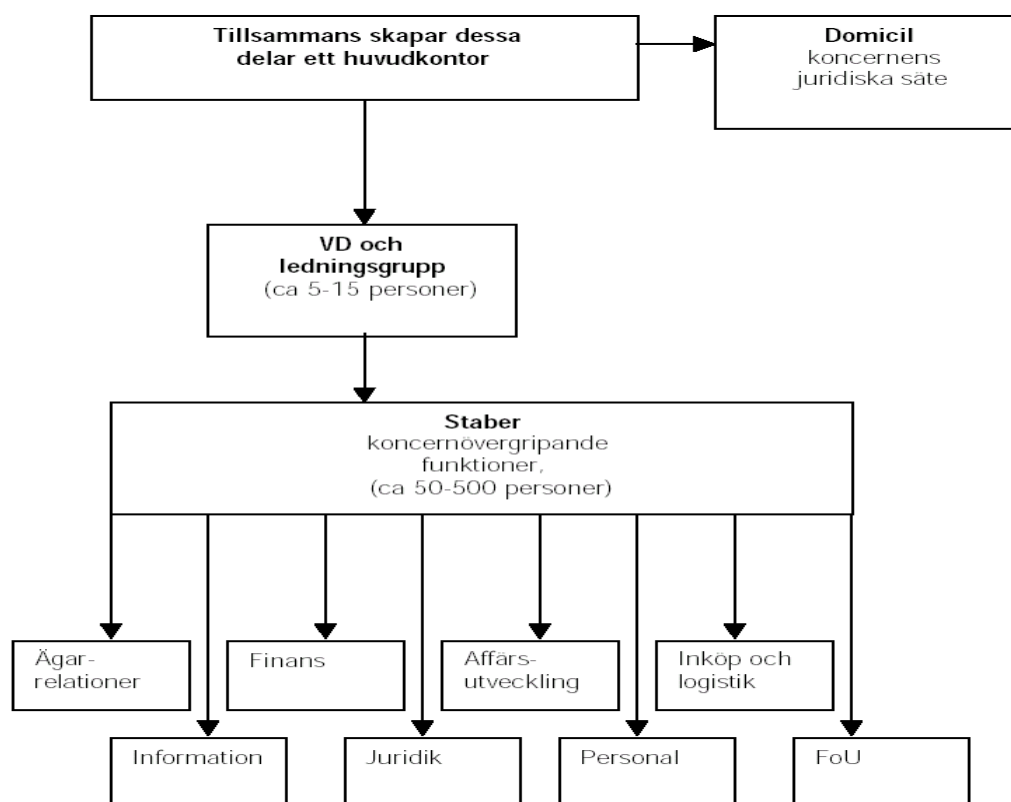
²⁶ Institutet för tillväxtpolitiska studier Utlandsägda företag 2001, juni 2002, s.2

²⁷ Institutet för tillväxtpolitiska studier Utlandsägda företag 2001, juni 2002, s.7

²⁸ NUTEK, Vad betyder direktinvesteringarna för Sverige?, 1999:1

4.1.5 Definition av huvudkontor

Ett huvudkontor består av koncernledning, staber och domicil. Den innersta ledningsgruppen inklusive VD består av ca 10-20 personer. Dessa är i de flesta fall chefer för affärsområden eller koncernövergripande funktioner, så kallade staber. Ledningsgruppen drar upp riktlinjerna för företagets övergripande strategi och fattar beslut i frågor som berör hela koncernen. Stabernas uppgift är att ansvara för samordningen inom koncernen, t.ex. när det gäller finans, ekonomi, inköp och kommunikation. Den tredje delen utgörs av koncernens hemvist, dess domicil. Koncernens hemvist framgår av var någonstans det är registrerat och avgör bl.a. i vilket land moderbolaget skall beskattas²⁹. Huvudkontorets struktur presenteras i modellen nedan.

(Källa: I huvudet på ett företag, ISA:s ekonomiska råd 1999, s.20)

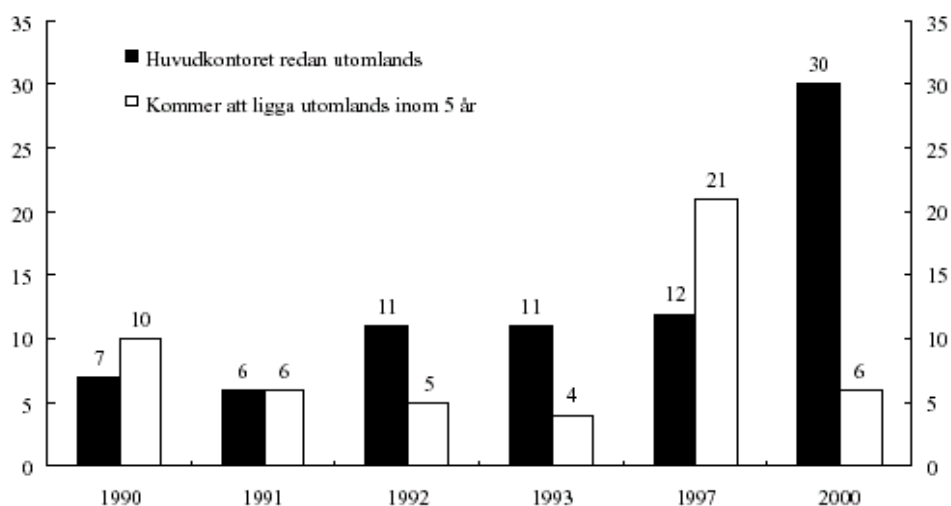
²⁹ Jonung Lars, Vem skall äga Sverige?, SNS Förlag 2002, s.132

4.1.6 Dynamiken kring huvudkontoren

Tjänster inom huvudkontoren tillhör idag Sveriges mest högavlönade yrken. Enligt Svenskt Näringslivs rapport "Huvudkontorsflytt farligast utanför Stockholm" 2002 är lokaliseringen av huvudkontoret betydelsefull. En geografisk koncentration av huvudkontor medför större tillgång på yrkeskunniga och specialister vilket resulterar i ett kunskapsintensivt område. En dynamik kring huvudkontoren skapas med ett yttre behov av konsulter, jurister och revisorer.

De ökade utländska direktinvesteringarna leder i många fall till att huvudkontorsfunktioner förflyttas till utlandet och koncernhuvudkontoret. Den ökade rörligheten bland huvudkontor är inte ett isolerat svenskt fenomen utan märks i flertalet länder. Vissa tecken tyder dock på att svenska företags huvudkontor under det senaste decenniet i relativt hög omfattning flyttat utomlands³⁰.

I takt med de utländska uppköpen har även utflyttningen av huvudkontor ökat. Enligt en undersökning av Nutek (2000) var det närmare 30 % av de 250 största företagen i Sverige som hade sitt huvudkontor utomlands medan motsvarande andel tre år tidigare endast var 12 %. Detta medför därför något av en ond spiral som i slutändan leder till betydligt lägre relativa inkomstnivåer³¹. Diagrammet nedan visar andel företag som har huvudkontoret utomlands eller planerar att flytta huvudkontoret utomlands.

Källa: Nutek.

³⁰ ISA:s ekonomiska råd, I huvudet på ett företag, om huvudkontorets roll och lokalisering 1999, s.9

³¹ Fölster S, Widell H, Wikner G, Huvudkontorsflytt farligast utanför Stockholm, 2002

4.1.7 Förändringen av huvudkontorets roll

Huvudkontorets roll har förändrats under de senaste 10 åren. Framför allt har huvudkontoret blivit rörligare så till vida att koncernledningen lättare kan omlokaliseras till andra regioner eller orter, samtidigt som ledningen allt oftare befinner sig på resande fot. Huvudkontoren har också minskat i storlek. Vidare har beroendet av IT ökat samtidigt som närheten mellan huvudkontor och FoU har minskat i betydelse³².

4.2 Det svenska skattesystemet

4.2.1 Inledning

Under de senaste två decennierna har diskussionen om den internationella skattekonkurrensen tilltagit samtidigt som det har genomförts omfattande skattereformer i så gott som alla industriländer. Reformerna har inneburit att skattesatserna reducerats och skattebaserna breddats. Samtidigt har det förts en debatt om s.k. skadlig skattekonkurrens och länder har försökt komma överens om rimliga och ibland mera likformiga skatteregler. Inom EU har det dock visat sig vara svårt att uppnå enighet. En förklaring kan vara att länderna anser sig kunna dra fördel av en fortsatt skattekonkurrens. Efter bildandet av EMU har fokus på skatterna som konkurrensmedel ökat³³.

De samlade skatterna för att driva och äga ett företag är bolagsskatt, kapitalskatt och förmögenhetsskatt. Dessa tre skatter kommer nedan att presenteras och jämföras med utländska skattesatser.

4.2.2 Svensk aktiebolagsbeskattning

Bolagsskattesatsen är 28 % av redovisad vinst före skatt. Det finns en möjlighet att genom periodiseringsfond behålla vinst i företaget utan att behöva betala skatt, detta reducerar då den formella skattesatsen. Avsättning till periodiseringsfond kan nu ske med 25 % av vinsten före avsättningar, vilket reducerar den effektiva skattesatsen till cirka 25 %. Upplösningen av periodiseringsfond ska ske efter 6 år. Utdelning är ej avdragsgiltig för bolaget. Ekonomisk dubbelbeskattning av bolagsvinster uppkommer eftersom utdelade vinster kommer att beskattas både hos bolaget i form av bolagsskatt och hos ägaren i form av utdelningsskatt³⁴. Den genomsnittliga bolagsskattesatsen i OECD har under de senaste sju åren sänkts från 37 till 31 %. Den svenska bolagsskatten på 28 % ligger därmed under genomsnittet.

Sverige har en skattesats på aktieutdelning som överskrider genomsnittet inom OECD och EU. I Sverige är skatten på aktieutdelningen (en sammanvägning av 30

³² ISA:s ekonomiska råd, I huvudet på ett företag, 1999, s.9

³³ Andersson Krister, Den nya ekonomin, skatter, Svenskt Näringsliv, 2002

³⁴ Jonung Lars, Vem skall äga Sverige, SNS Förlag 2002, s.94

% utdelningsskatt för den enskilda aktieägaren och 28 % i bolagsskatt) 50 % mot ett snitt på 41 % inom OECD och EU. Endast ett fåtal länder tillämpar fortfarande dubbelbeskattning av utdelning³⁵.

4.2.3 *Kapitalskatten*

Kapitalskatten i Sverige är för närvarande 30 % på avkastningen oavsett om det rör sig om bankränta, aktieutdelningar eller reavinst. Realisationsvinstbeskattning är densamma oavsett aktieinnehavets längd. Därmed avviker Sverige från det generella mönstret inom OECD och EU genom att göra skillnad mellan långa och korta aktieinnehav³⁶.

Aktieinnehav	Sverige	OECD	EU
3 månader	30 %	14 %	15 %
2 år	30 %	8 %	8 %
5 år	30 %	6 %	4 %

Källa: Aktiespararna Taxation of Shares, 1999

4.2.4 *Förmögenhetsskatt*

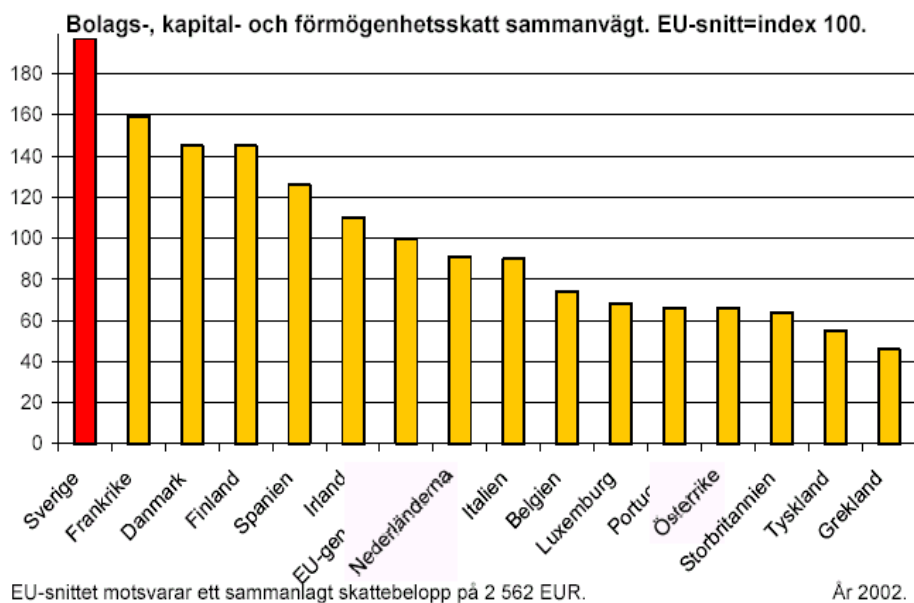
För närvarande beskattas förmögenhet i åtta OECD länder. Av dessa har fyra (Island, Luxemburg, Norge, och Schweiz) lägre fribelopp än Sveriges 1 miljon för ensamstående. Dessa fyra länder har dock alla en lägre skattesats än Sveriges 1,5 %. Det är bara Frankrike och Spanien som har högre skattesatser än Sverige, vilka tas ut på avsevärt högre förmögenheter³⁷.

---

³⁵ Forsgårdh Lars-Erik, Aktiespararna, skatter, september 2000, s.4

³⁶ Forsgårdh Lars-Erik, Aktiespararna, skatter, september 2000, s.4

³⁷ Hansson Åsa, Förmögenhetsskatt och ekonomisk tillväxt - finns det något samband?, Nationalekonomiska Institutionen, Lunds Universitet

(Källa: Skatterna på företagande och tillväxten, Svenskt Näringsliv, november 2002)

Diagrammet visar en indexmodell över de totala skatterna på företagande och ägande för respektive land. I synnerhet avviker Sverige genom att vi tillämpar en förmögenhetsskatt. Kapitalskatten som används är baserad på en 5-årig tidsperiod vilket missgynnar bilden av det svenska skattesystemet jämfört andra EU- och OECD-länder där skattesatsen sjunker successivt med tiden.

5 Empiri

I empirikapitlet redovisas resultatet av de kvalitativa intervjuer som vår primära data består av. Företagsuppköpen presenteras var för sig med en inledande bakgrund till uppköpet samt en beskrivning av intervjuens resultat. Ett liknande upplägg har använts vid presentationen av Svenskt Näringslivs, arbetstagarorganisationernas och politikernas åsikter.

5.1 Företagsuppköpen

5.1.1 Charter – Esab

Uppköpet i korthet

Den 30 juni 1994 blev svetsföretaget Esab, med säte i Göteborg, uppköpt av det brittiska börsnoterade investmentbolaget Charter. I Sverige hade Esab omkring 1000 anställda. Totalt med sina 70-talet dotterbolag i 25 länder hade företaget ungefär 7000 anställda. Vid köpet av Esab med en omsättning på 7,0 miljarder SEK blev uppköps-effekten att Charters verksamhet mer än fördubblades.³⁸

De tre fackförbunden på Esab, Metall, SIF och Civilingenjörsförbundet, var alla eniga och skeptiska - risken för att företaget skulle styckas ansågs vara stor³⁹.

Vidare menade fackförbunden att affären enbart gynnade Esabs huvudägare, Charter och Incentive. De ansåg att Charter gjorde ett fyndköp och att Incentive var i stort behov av pengar efter att tidigare ha köpt börsnoterade Cardo för över åtta miljarder kronor och därför var i behov att frigöra kapital⁴⁰.

Den dåvarande VD:n för Esab, Lars Westerberg, var dock av en annan uppfattning. – Några förändringar när det gäller antalet anställda eller produkter kommer inte köpet att innebära, men jag tror att Charter kommer att vara en aktiv ägare med positiva effekter för Esab.⁴¹

Intervju

Intervju med Margaretha Tobiasson, personalchef för Esab i Göteborg. Hon har arbetat på företaget sedan 1979. Uppgifterna är om inget annat anges hämtade från intervjun som genomfördes 2002-11-26.

Orsaker till uppköpet

Esab såg vid uppköpstillfället ut att vara ett starkt företag med stor potential att expandera. Att företaget plötsligt köptes upp kom som en överraskning för såväl

---

³⁸ Wessman Johan, Esab blir brittiskt, Sydsvenska Dagbladet Näringsliv, 1994-06-30

³⁹ Fack uppmanar aktieägare: sälj inte Esab, TT Nyhetsbanken, 1994-07-06

⁴⁰ Fack uppmanar aktieägare: sälj inte Esab, TT Nyhetsbanken, 1994-07-06

⁴¹ Wessman Johan, Esab blir brittiskt, Sydsvenska Dagbladet Näringsliv, 1994-06-30

anställda som allmänheten. Incentive, huvudägaren i Esab, hade nyligen genomfört stora företagsförvärv och var i behov av kapital. Esab utgjorde, och gör än idag, en stor del av Charters omsättning. Vidare uttrycker hon att uppköpet verkligen inte var önskat av Esab. Man upplevde det snarare som att man blev uppköpta mot sin vilja. De engelska ägarna gjorde även en del uttalanden i engelsk press som blev ifrågasatta på Esab och orsakade turbulens. Man sa bl.a. att Esab hade för många anställda och att företaget inte inriktade sig på rätt saker. Vidare uttrycker hon att de båda företagen kom på en kollisionskurs redan tidigt efter uppköpet. En stor orsak till tvisterna var kulturskillnader i hur man hanterar människor i företaget.

Esab hade hellre sett sig uppköpta av något företag i samma bransch istället för av ett investmentbolag. Inom företaget anar man ett stort missnöje i Charters kortsiktighet. Att vara ägt av ett investmentbolag medför inga fördelar, enligt Tobiasson. Om konkurrenten Lincoln hade köpt Esab, som det var på väg att göra för ett antal år sedan, hade utvecklingen förmodligen varit bättre. Ett stort problem är att Charter den senaste tiden haft svårigheter med kapitalanskaffning, varför bolagets trovärdighet hos bankerna sjunkit och medfört svårigheter för bl.a. långivning. Alla investeringar Esab gör måste godkännas av Charters banker, något som hämmar Esabs verksamhet.

Sysselsättningsförändringar

Maskintillverkningen i Laxå har effektiviserats och 60 personer har fått lämna företaget. Jämfört med antal anställda innan uppköpet 1994 har sysselsättningen i den svenska verksamheten minskat avsevärt. Anledningen är inte utlandsflytt utan neddragningar och effektiviseringar i verksamheten, konstaterar Tobiasson. Idag har Esab drygt 900 anställda i Sverige men ytterligare rationaliseringar i Laxå är att vänta. Däremot har en expanderings skett i bl.a. Polen och Ryssland.

Huvudkontorsförändringar

En kort tid efter uppköpet genomförts lät man ett oberoende konsultföretag göra en genomgång av hela företaget varefter man delade upp Esab i fyra regioner. Efter några år konstaterades att lösningen var mindre lyckosam. Esab saknade en sammanhållande global funktion, något som man var van att arbeta med innan uppköpet. Resultatet blev ett nytt huvudkontor i Atlanta 1998, ett litet kontor med få anställda, till vilket samtliga enheter var tvungna att rapportera. Under 2001 beslutade man sig för att bygga ett nytt huvudkontor i London och flytta alla tidigare huvudkontorsfunktioner från Göteborg till London.

Erbjöds de svenska medarbetarna på huvudkontoret i Göteborg att flytta med till London? Ett fåtal erbjöds plats, övriga var inte önskvärda. De funktioner som berörts är controller-, treasury-, marknads- och personalfunktionen, majoriteten inom finansfunktionen. Före uppköpet hade huvudkontoret omkring 300 anställda. Endast en avdelning från det tidigare huvudkontoret är kvar i Göteborg, FoU. Idag arbetar där cirka 60 personer.

Motiven för utomlandsflytten av huvudkontorsfunktioner har Margaretha Tobiasson svårare att se. Skäl som framförts vid förhandlingar med de fackliga organisationerna är att man vill vara nära den finansiella marknaden i London. Göteborg ansågs för avlägset. Banker som Esab varit i kontakt med ser däremot inte anledningen till att flytta huvudkontoret på grund av Londons finansiella vidd, då

kontakten med bankerna är oberoende av huvudkontorets placering. Ett uttalat motiv till flytten är att man ville bryta kontakten med det svenska: ”Det här är ett engelskt bolag, inte längre ett svenskt.”

Om man ville bryta kontakten med det svenska varför har man då behållit namnet Esab? Anledningen är det otroligt starka varumärke som Esab innehar. Det goda renommé som man besitter ute i världen grundar sig i att företaget är svenskt. Hur man sedan kan motivera att släppa kontakten med allt svenskt förblir för många på företaget en gåta eftersom man säljer så mycket på namnet. I många fall är det en förutsättning för utländsk försäljning att det står att produkten är svensk.

Vad det gäller fackföreningarna befäster Margaretha vad som stått i media. De är mycket negativa till uppköpet, men står handfallna eftersom neddragningarna är arbetsgivarens, Charters, enskilda beslut.

Framtidsutsikter

Med tanke på neddragningarna känner folk naturligtvis en stor oro för framtiden. Trots att uppköpet ägde rum för åtta år sedan, tror inte Tobiasson att folk känner någon trygghet alls. Det som saknas är långsiktigheten, målet för verksamheten, visionen. Nu räknas kvartal för kvartal. De som driver Charter idag har stora personliga vinningar av driva upp den låga aktiekursen. Vidare känns det som om att attityden mot det svenska är negativ, och upplever just strävan efter att klippa banden med allt svensk. ”Man frågar sig varför Charter köpte Esab överhuvudtaget?”

5.1.2 Danzas – ASG

Uppköpet i korthet

ASG var ett transportföretag med ett väl utbyggt nätverk för logistik i Sverige och Norden. Under 1999 blev företaget uppköpt av tyskägda Danzas, ett dotterbolag till Deutsche Post. Vid uppköpstillfället hade ASG 5700 anställda och en omsättning på 12 miljarder SEK. Företaget var då det största svenskägda transportföretaget i Sverige⁴². ASG ägdes av Custos, en mängd mindre aktieägare samt av Bengt Sjöberg som även var chef för verksamheten i Asien. Bengt Sjöberg ägde en stor del av A-aktierna och hade därmed en betydande rösträtt.

Storägaren i ASG Bengt Sjöberg hade själv varit med och etablerat ASG:s verksamhet i Asien och ökat omsättningen från 20 miljoner till 600 miljoner. Han ville vid tillfället inte att ASG skulle bli utlandsägt. Sjöberg förhandlade med svenska Posten om att gemensamt lägga ett bud på ASG. Dessa parter lyckades dock inte komma fram till en lösning. Slutligen avyttrade Bengt Sjöberg sina aktier till Posten. Det var länge osäkert om Posten eller Danzas skulle köpa ASG. Dåvarande ägaren i Posten, Näringsdepartementet, representerat av Björn Rosengren, lyckades inte förvärva ASG och blev förbigångna av Danzas och

---

⁴² Giertha Cecilia, Transporter: Svenska ASG kan bli tyskt, DN ekonomi, 1999-04-26

Deutsche Posts snabba beslutsamhet. För svensk del hade det varit bättre om Posten fått köpa ASG, uppgav dåvarande näringsminister Björn Rosengren vid tillfället när Posten hade förlorat budgivningen mot Danzas⁴³.

Intervju

Intervju med Cornilla Von Plomgren, informationschef för Danzas verksamhet i Sverige. Uppgifterna är om inget annat anges hämtade från intervjun som genomfördes 2002-11-22.

Orsaker till uppköpet

Danzas var vid uppköpstillfället verksamma i stora delar av Europa, men svaga på den skandinaviska marknaden. Deutsche Posts strategi var att utöka sin verksamhet till annat än bara brevhantering. Man visste att det i framtiden skulle bli mindre hantering av brev och paket, då Internet skulle ta över en stor del av posthanteringen. ASG var en bra uppköpskandidat eftersom de var stora i Norden och hade ett starkt nätverk för logistik. Fördelen för ASG var att de fick tillgång till en större marknad. Deutsche Post kunde erbjuda ett enhetsnätverk som täckte både sjö- och flygtrafik.

Sysselsättningsförändringar

Som ett direkt resultat av Danzas förvärv avslutade ASG cirka 20-25 partneravtal inom affärsområdet Road och lika många agentavtal inom Air Sea. I stället gick ASG:s partneravtal över till Danzas redan etablerade partners⁴⁴. Det har inte skett några större förändringar i personalstyrkan som en direkt följd av uppköpet.

Huvudkontorsförändringar

ASG:s huvudkontor låg innan uppköpet i Stockholm. När Deutsche Post tog över blev huvudkontoret i Stockholm överflödigt och lades ner. Flytten av ekonomifunktioner till koncernhuvudkontoret har inneburit att redovisningen för hela koncernen sköts från Basel. ASG i Sverige rapporterar direkt till Basel. Detta innebar inga större förändringar internt då ASG tidigare hade köpt in redovisningstjänsterna externt. Juridiska tjänster användes sällan tidigare men sköts idag också helt från Basel.

Som en direkt följd av huvudkontorsflytten varslades ca 40 personer. Några sa upp sig själva och andra fick sparken. 15 personer erbjöds andra uppgifter inom företaget och omplacerades. Bland dem som sa upp sig fanns den allra högsta ledningen som innefattades av koncernchefen, miljöchefen samt finanschefen. Senare under år 1999 sa ett tiotal chefer upp sig från ASG. Detta sågs som en effekt av att de inte var nöjda med ASG:s nya partners i övriga Europa. Innan uppköpet hade de under en längre tid jobbat mot samma speditörer, men tvingades nu byta mot Danzas nya partners⁴⁵.

---

⁴³ Giertha Cecilia, Transporter: Svenska ASG kan bli tyskägt, DN ekonomi, 1999-04-26

⁴⁴ ASG: Partner- och agentavtal sägs upp efter Danzas köp, Nyhetsbyrån direkt, 1999-04-26

⁴⁵ Peterssohn Thomas, Chefer flyr ASG efter tysk fusion, Dagens Industri, 1999-08-13

Framtidsutsikter

Cornilla Von Plomgren ser positivt på framtiden med Danzas som ägare. Under det senaste året har man kunnat utvinna synergieffekter från förvärvet. Hon tror inte att några större förändringar i personalstyrkan den närmaste tiden är att vänta.

5.1.3 Metso – Svedala

Uppköpet i korthet

”Finns det överhuvudtaget någon aktör som skulle ha möjlighet att köpa Svedala:
– Vi har tänkt igenom frågan men ser inga tydliga kandidater.”⁴⁶

Detta kunde man den 28 november 1995 läsa i en artikel i Svenska Dagbladet Näringsliv. Svaret erhöles av Svedalas VD och koncernchef Thomas Olden. Fyra år senare fann man däremot följande rubrik i dagspressen:

”Metso köper Svedala”⁴⁷. Vad som tidigare var otänkbart var nu verklighet. Budet på 9.1 miljarder kronor kom från det finska företaget Metso, tillverkare av utrustning för anläggnings- och mineralbearbetningsindustrin. Svedala var världsledande inom anläggnings- och gruvindustrin och hade omkring 11.000 anställda.

Förvärvet blev en utdragen process och budet fick förlängas flertalet gånger pga. att man inte fick klartecken från EU:s och USA:s konkurrensmyndigheter⁴⁸. De tvingades tillslut att sälja enheter inom bl.a. krossutrustning och kvarnverksamheten för att köpet skulle godkännas⁴⁹.

Intervju

Intervju med Mats Dahlberg, VD för Metso Mineralenheten i Trelleborg. Började i Trelleborg Industrier 1989 och flyttade sedan till Svedala. Uppgifterna är om inget annat anges hämtade från intervjun som genomfördes 2002-12-04.

Orsaker till uppköpet

Metso Minerals var ett stort företag men saknade möjligheter att kunna satsa på service. I och med förvärvet av Svedala fick man en mer komplett produktportfölj och kunde därmed tillgodose kundernas behov i större utsträckning än innan uppköpet. På Svedala välkomnade man uppköpet – framtida investeringar som tidigare inte var möjliga att genomföra, kunde nu bli verklighet.

Vidare tror Dahlberg att uppköpet var oundvikligt. Svedala hade stora problem med resultatet och företagets orderingång hade successivt minskat. Metso betraktades som en god uppköpare som inte bara ville plocka russin ur kakan utan såg till Svedalas bästa.

---

⁴⁶ Gummesson Ola, Svedala tar vara på tillfället, Svenska Dagbladet Näringsliv, 1995-11-28

⁴⁷ Pettersson Ola, Metso köper Svedala, Finanstidningen, 2000-06-22

⁴⁸ Metso förlänger bud på Svedala, TT Nyhetsbanken, 2000-11-27

⁴⁹ Svedala: Metso avyttrar tre enheter inom krossutrustning, Nyhetsbyrån Direkt, 2001-01-08

Sysselsättningsförändringar

För enheten i Trelleborg har uppköpet medfört en ökning av personalen. Före uppköpet var man omkring 200, idag är man 230. I övrigt har sysselsättningen i Sverige inte påverkats. Vissa enheter fick förvisso tvångsförsäljas till bl.a. konkurrenten Sandvik, men personalen fick stanna kvar trots ägarbytet. Vid flytten av huvudkontoret från Malmö till Finland har däremot förändringar ägt rum. Omkring 50 av 100 sades upp och ett tjugotal slutade självmant innan flytten.

Huvudkontorsförändringar

Betydande huvudkontorsfunktioner förflyttades från Sverige till Finland där Metsos koncernhuvudkontor är placerat. Funktioner som finans, human resource, VD och affärsområdesledning har integrerats med motsvarande enheter i Finland. Den enda huvudkontorsfunktionen som finns kvar i Sverige idag är den juridiska verksamheten.

Framtidsutsikter

Mats Dahlberg ser mycket positivt på framtiden. Aldrig tidigare har man kunnat genomföra så omfattande investeringar. Alla de svenska enheterna känner sig tillfreds med Metso som ägare och de anställda känner att de sitter tryggt. Om konsolideringen fortsätter kommer man nog att flytta vissa verksamheter utomlands, men Dahlberg tror inte att någon enhet är hotad under den kommande 2-3årsperioden. Längre är alltid svårt att se, avslutar han.

5.1.4 Linde AG – AGA

Uppköpet i korthet

AGA är ett gasföretag som bildades 1904. Under september 1999 blev det uppköpt av den tyska industrikoncernen Linde. ASG hade vid uppköpstillfället ca 10 000 anställda i 35 länder varav 1000 personer var placerade i Sverige. Lindes dåvarande koncernchef Gerhald Full uppgav vid uppköpstillfället att de anställda inom AGA:s skandinaviska verksamhet inte skulle påverkas nämnvärt. Linde hade tidigare inte någon verksamhet i Skandinavien och ämnade etablera sig via AGA:s redan befintliga nätverk⁵⁰. Linde blev därmed Europas näst största och världens fjärde största gasföretag.

Intervju

Intervju med Maris Sedlenieks, ansvarig för Corporate Relations för Linde Gas. Uppgifterna är om inget annat anges hämtade från intervjun som genomfördes 2002-12-09.

---

⁵⁰ Persson Magnus, Storföretaget AGA blir tyskt, Förenade Landsorts Tidningar, 1999-08-16

Orsaker till uppköpet

Industrigasmarknaden hade under en längre tid varit under en strukturförändring. Den ena faktorn var att det inom branschen fanns en överkapacitet. Den andra var att gaser i flaskor tappade marknad. Två konkurrenter till AGA, Air Liquide och Air Products erlade tillsammans ett bud på världens näst största gastillverkare BOC. Detta framkallade turbulens bland de andra aktörerna på marknaden. AGA övervägde en fusion med ett annat företag för att klara av den uppkomna konkurrenssituationen. Utfallet blev istället att AGA blev uppköpta av det tyska företaget Linde AG.

Sysselsättningsförändringar

I Sverige finns fortfarande varumärket AGA Gas kvar. Företaget fungerar numera som ett dotterbolag i Lindekongcernen. Detta dotterbolag har inte påverkats alls av uppköpet utan har samma verksamhet som tidigare på sin lokala marknad. I stort sett har det inte skett några större förändringar av antal anställda i den svenska verksamheten om man bortser från tidigare huvudkontorsförändringar.

Huvudkontorsförändringar

Huvudkontorsfunktionerna på det tidigare huvudkontoret på Lidingö har till stor del försvunnit. Juridisk rådgivning finns till viss del kvar i Sverige. Vardagliga banktjänster handläggs fortfarande i Sverige även om större beslut fattas från koncernhuvudkontoret. Det svenska huvudkontoret har drygt hundra personer färre än under 1999. Enbart 10-15 personer erbjöds att flytta till koncernhuvudkontoret i München. Idag finns det drygt hundra personer kvar på huvudkontoret på Lidingö i Stockholm. Det verkar direkt under koncernhuvudkontoret i München.

Framtidsutsikter

När AGA blev uppköpt av Linde AG fusionerades verksamheter på vissa lokala marknader, AGA har t.ex. helt gått över till namnet Linde i Tyskland. På andra marknader har man uppnått produktionsfördelar. Produktion och distribution har förbättrats efter uppköpet. Sedlenieks ser positivt på framtiden och tror inte på några större personalförändringar i den svenska verksamheten.

5.1.5 Rexam – PLM

Uppköpet i korthet

På grund av Rexam's minskade lönsamhet och aktiens kursras 1995 behövdes en verkställande direktör som kunde rensa i den vildvuxna företagsfloran och återställa investerarnas förtroende. Rexam fastnade för dåvarande PLM-chefen Rolf Börjesson som just hade tagit det svenska förpackningsföretaget tillbaka till Stockholmsbörsen⁵¹. Det brittiska förpackningsföretaget Rexam lade den 30

---

⁵¹ Andersson Jan, Rexam ska renodla PLM, Sydsvenska Dagbladet Näringsliv, 1998-12-01

november 1998 ett bud på det svenska börsnoterade förpackningsföretaget PLM. Den största ägaren, Industrivärlden, sålde direkt sina 23 % av företaget, och 2 dagar senare var uppköpet fullbordat.

Rolf Börjesson uppgav vid uppköpstillfället:

” Vi kommer inte att se några större effekter i Sverige av den här affären. Ingen av de PLM-anställda behöver vara rädda för att förlora jobbet.”⁵²

Intervju

Intervju med Katarina Bergh, anställd på företaget sedan 1967. Katarina Bergh började på labbavdelningen och arbetar idag med personalfrågor. Uppgifterna är om inget annat anges hämtade från intervjun som genomfördes 2002-11-21.

Orsaker till uppköpet

Katarina Bergh framhäver tre viktiga orsaker till varför Rexam valde att köpa upp PLM. Som främsta orsak nämns att Rexam ville utöka sitt sortiment av produkter. Förvärvet av PLM är främst en komplettering av Rexam's verksamhet. Det innebär att vi kommer att få samma bredd på produktportföljen som de andra stora spelarna i världen i vår bransch där vi i den här nya kombinationen blir en av de tio största, förklarar VD Rolf Börjesson⁵³.

Andra argument som Katarina Bergh framhåller är att uppköpstillfället inte kunde ha varit bättre för Rexam då PLM-aktien var lågt värderad. Ett skäl till att aktien gått betydligt sämre än index var tunga investeringar i en ny burkfabrik i Ryssland där produktionen halverats till följd av landets ekonomiska kris.

Avslutningsvis framhålls Rexam's VD Rolf Börjesson's kännedom om företaget och han ansåg att det var en bra affär för Rexam. Katarina Bergh tror dock att företaget ändå hade blivit uppköpta av något annat företag om det inte varit Rexam.

Sysselsättningsförändringar

Beträffande produktionen på fabriken i Malmö så har denna inte alls påverkats av uppköpet. Idag är cirka 350 anställda och det är samma siffra som före uppköpet. De flesta är kollektivanställda (omkring 250), enligt Metalls Verkstadsavtal. Att huvudkontoret flyttat till England har i praktiken inte inneburit några skillnader för fabriken.

I juli 2000 kom beskedet att huvudkontoret skulle flyttas från Malmö till England. Av de 90 anställda erbjöds 25 att flytta med, 25 fortsatt arbete i Fosie, 10 stycken sade upp sig och resterande 30 varslades.⁵⁴

---

⁵² Rexam lägger bud på PLM, TT Nyhetsbanken, 1998-11-30

⁵³ Andersson Jan, Rexam ska renodla PLM, Sydsvenska Dagbladet Näringsliv, 1998-12-01

⁵⁴ Hansson Lennart, Burktillverkaren Rexam lägger ner kontoret i Malmö, TT Nyhetsbanken, 2000-07-20

Huvudkontorsförändringar

Den viktigaste orsaken till att huvudkontoret flyttades var att styrningen skulle vara koncentrerad på ett och samma ställe. Huvudkontoret för Rexam låg innan uppköpet av PLM i England och det mest naturliga var att avveckla Malmökontoret och utöka huvudkontoret i England. I och med flytten till England blev inga av de tidigare huvudkontorets funktioner kvar i Sverige.

Framtidsutsikter

Framtiden ser Katarina Bergh positivt på. Försäljningen är god och produktionen går för fullt. De köpstarka kundernas efterfrågan är hög och man känner att man till stor del kan tillgodose deras behov. Personligen tycker dock Katarina att det är tråkigt att företaget blivit uppköpt. Det som är mest tragiskt är att Rexam aktivt arbetat för att ta bort den svenska anda som så länge funnits hos PLM. Idag finns inte PLM längre – företaget heter Rexam.

5.1.6 Orkla – Procordia Food

Uppköpet i korthet

Procordia Food är ett livsmedelsföretag som har sitt huvudkontor i Eslöv. I företaget ingår kända varumärken som Felix, Ekströms, BOB och Önos. Dessa varumärken förknippas gärna med Sverige och Procordia Food ägdes också fram till 1995 av den då svenskägda Volvokoncernen.

Under år 1995 köptes Procordia Food av den norska livsmedelskoncernen Orkla. Den dåvarande koncernchefen för Volvo Sören Gyll kommenterade försäljningen enligt följande:

”Det har funnits många intressenter under resans gång. Vi har främst haft två krav. Lösningen skulle vara industriellt bra och bra för aktieägarna”.

Båda kraven uppfylls av Orkla. Den geografiska närheten till Sverige och Volvo såg Gyll som en fördel, men inte som ett krav⁵⁵.

Försäljningen var ett steg i Volvos strategi att satsa på sin kärnverksamhet, personbilar och lastbilar. Samtidigt som Orkla förvärvade Procordia Food köptes även Abba Seafood och delar av Pripps bryggerier från Volvo.

Intervju

Intervju med Anna Nambo, Personalchef för avdelningarna sälj, marknad och support inom Procordia Food. Uppgifterna är om ingenting annat anges hämtade från intervjun som genomfördes 2002-11-22.

Orsaker till uppköpet

Anna Nambo uppger att fördelen med att vara en del av Orkla är att Procordia Food kan utnyttja befintliga produktionsanläggningar inom koncernen. Innan uppköpet

---

⁵⁵ Piper Birgitta, Procordia Food stannar i Norden – Pripps och Kalles till Norge, Sydsvenska Dagbladet Näringsliv, 1995-04-04

producerades en mängd olika varor inom olika segment. Nu koncentrerar man sig på ett antal färre produkter och massproducerar dessa. Man utnyttjar koncernens distributionsnät och säljer lokalt producerade produkter på andra större marknader. Man utnyttjar på det sättet de skalfördelar som det innebär att vara en del av en global koncern.

Sysselsättningsförändringar

Under år 2002 kommer 130 arbetstillfällen bortrationaliseras i Eslöv. Procordia Food har i dagsläget 1720 anställda fördelat på åtta olika orter i södra Sverige. Enligt Procordia Foods VD Lars Freiholtz är det den svaga lönsamheten som gör att den norska ägaren Orkla kräver besparingsåtgärder. Det är inte heller uteslutet att delar av verksamheten flyttas utomlands. Orkla Food har ett trettiotal produktionsanläggningar runt om i världen bl.a. i Tjeckien, Polen, Ungern, Estland och Litauen⁵⁶. Vissa delar av produktionen har redan flyttat utomlands, men eftersom man samtidigt ökat produktionen av andra produkter i Sverige så har det inte inneburit några förändringar av antalet anställda.

Huvudkontorsförändringar

I samband med att Orkla förvärvade Procordia Food så fusionerades Felix, BOB, Önos och Ekströms produktionsenheter. Numera fungerar Procordia som ett eget företag med ett gemensamt huvudkontor i Eslöv och rapporterar direkt till Orklas huvudkontor i Oslo. Koncernredovisningen sker numera också från Oslo. Under år 2000 varslades därför 20 tjänstemän på Procordias huvudkontor.

Framtidsutsikter

Orklakoncernen genomför för tillfället ett omfattande effektivitetsprogram med syfte till ytterligare besparingar. De 130 personer som varslats i Eslöv är en del i denna besparing. Enligt Anna Nambo utesluter man inte ytterligare varsel.

5.1.7 Heidelberg Zement – Scancem

Uppköpet i korthet

Scancem är ett cementföretag som har sitt ursprung i Skåne. Under år 1999 köptes företaget av den tyska koncernen Heidelberg Zement. De två huvudägarna i Scancem var vid tillfället Skanska och det norska företaget Akers.

Intervju

Intervju med Jan Gånge, ansvarig för Business Control inom region Northern Europé. Uppgifterna är om inget annat anges hämtade från intervjun som genomfördes 2002-12-05.

---

⁵⁶ Wäingelin Jan, Procordia Food bantar i Sverige, Dagens Industri, 2002-05-07

Orsaker till uppköpet

Scancem satsade tidigt under 90-talet på att utöka deras marknad och köpte upp två finska företag Parteks och Metras cement. Under 1995 fusionerades Scancem med det norska företaget Akers cementverksamhet och koncernen blev då så dominerande på den nordiska marknaden att EU:s konkurrensmyndigheter inledde en utredning med hänsyn till de europeiska konkurrensreglerna. I november 1998 kom EU kommissionen och Skanska överens i en framställd uppgörelse. Uppgårelsen innebar att Scancem tvingades avyttra sin finska verksamhet samtidigt som huvudägaren Skanska skulle minska sitt aktieinnehav i Scancem. Skanska och Aker avyttrade sina innehav till det tysk ägda företaget Heidelberg Zement. Under den här perioden hade Scancem ungefär 3000 anställda i Sverige⁵⁷. Förvärvet var helt oundvikligt och Skanska tvingades att rätta sig efter EU-kommissionens direktiv.

Sysselsättningsförändringar

Scancem och Heidelberg Zement konkurrerade inte på någon befintlig marknad. Heidelberg Zement var inte etablerade i norra Europa före förvärvet. Till följd av Scancems etablerade marknadsandel i Nordeuropa kompletterade företagen varandra väl geografiskt sett. Heidelberg Zement tillämpar ingen personalindelning utifrån antal anställda i olika länder, utan efter Business Areas. Sverige tillhör Northern Europe Business Area vilket medför komplikationer att tyda sysselsättningsförändringar i enskilda länder. I den svenska verksamheten har det dock skett organisatoriska förändringar som lett till neddragningar i personalstyrkan. Totalt sett har den svenska verksamheten 2000⁵⁸ anställda idag mot de 2700⁵⁹ som var verksamma under 1998.

Huvudkontorsförändringar

Före uppköpet hade Scancem högre krav på information och PR jämfört med dagsläget. Funktioner inom ekonomi och controlling är i stort sett oförändrade. Det sker nu en mer operativ ekonomisk uppföljning. Tidigare var uppföljningen inriktad mot Stockholmsbörsen. Företaget hade regelbundna analytikerträffar, något som i dagsläget knappt existerar. Omstruktureringar har skett på huvudkontoret, dock inte i form av antal anställda. När det gäller ekonomifunktioner så finns hela den tidigare treasuryfunktionen dvs. finansfunktionen kvar inom Scancem på huvudkontoret i Malmö. Ekonomiavdelningen har expanderats till följd av dess väl utvecklade finansavdelning som i dagsläget även hanterar stora delar av den övriga koncernens ekonomi. Neddragningar har skett på den publika sidan, som på informationsavdelningen. Totalt sett är personalstyrkan nästintill oförändrad sen uppköpet.

Framtidsutsikter

Jan Gånge ser positivt på framtiden berörande den svenska verksamheten. Han tror inte att några större förändringar i personalstyrkan är att vänta de närmaste åren. Jan

---

⁵⁷ Andersson Jan, Resignerat farväl för Scancem, Sydsvenska Dagbladet, 1999-05-27

⁵⁸ Nilsson Åsa, informationsavdelningen, Malmö, 2002-12-16.

⁵⁹ PRV, bolagsavdelningen, 2002-12-16

Gånge förklarar vidare att när ett företag blir en del av en stor koncern är det naturligt med effektiviseringar och rationaliseringar. Heidelberger Zement förändras för att på bästa sätt möta kundernas efterfrågan. Inom koncernen finns det liknande verksamheter som har etablerade produktionsenheter i lågprisproducerande länder. I takt med att Heidelberger Zement expanderar tilltar den interna konkurrensen beträffande den geografiska placeringen av produktionen. För att bibehålla den svenska produktionen måste Scancem upprätthålla en hög effektivitet och produktivitet.

5.1.8 Partek – Kalmar Industries

Uppköpet i korthet

Den 19 augusti gick det finska företaget SISU ihop med den svenska container- och trucktillverkaren Kalmar Industries (nedan Kalmar). Partek som var helägare till finska Sisu Terminal System blev huvudägare med 51 procent av aktierna i Kalmar.

Intervju

Intervju med Roger Jehander, Finanschef för Kalmar Industries. Uppgifterna är om inget annat anges hämtade från intervjun som genomfördes 2002-12-20.

Orsaker till uppköpet

Förvärvet grundade sig i att Parteks dotterföretag Sisu länge varit en konkurrent till Kalmar. Genom uppköpet kunde man tillsammans stärka positionen på den nordiska marknaden. Redan 1997 började Kalmar och Sisu att samarbeta, men först i slutet av 2000 kunde man konstatera att uppköpet var fullbordat⁶⁰.

Roger Jehander anser att uppköpet var önskat både från Kalmar och från Partek. Från att ena dagen ha varit tuffa konkurrenter till att nästa dag vara ett och samma företag gynnade båda företagen. Sett ur ett internationellt perspektiv var uppköpet nödvändigt. Genom förvärvet blev man nummer ett på världsmarknaden. Att man behöll namnet Kalmar berodde på att dess starka produktnamn. Partek är helt okänt på marknaden.

En annan viktig orsak till uppköpet var att företagen tillsammans kunde uppnå stordriftsfördelar. Tydligaste synergierna finns på inköpssidan och IT. Affärsmässigt finns det däremot stora skillnader mellan Kalmar och Partek. Vidare framhåller Jehander att uppköpet av Kalmar skiljer sig markant från exempelvis Rexams förvärv av PLM där det uppköpta företaget har fått inta en funktion som renodlad produktionsenhet där företagsledare och marknadsfunktioner styrs från annat håll. Kalmar lämnas mycket fria händer och har enbart ekonomiska mål som måste uppfyllas.

---

⁶⁰ Partek tvångsinlöser aktier i Kalmar Industries, TT Nyhetsbanken, 2000-10-24

Sysselsättningsförändringar

Antalet anställda minskade med 184 efter samgåendet med finländska Parteks dotterbolag Sisu. I Sverige berördes 114 anställda vid fabrikerna i Ljungby och Lidhult. Den svenska tillverkningen av terminaltraktorer och topplyftsaggregat flyttades till Tammerfors och tillverkningen av hytter koncentrerades till Velsa Oy i Kurikka. Samtidigt flyttades tillverkningen av gaffeltruckar och cylindrar från Tammerfors till Ljungby⁶¹.

Huvudkontorsförändringar

Huvudkontoret ligger kvar i Kalmar. Treasury- och skattefunktionen är flyttade till Finland men personerna som arbetade med vid funktioner fick andra arbetsuppgifter vid huvudkontoret i Sverige. Övriga funktioner finns kvar. Jehander uppskattar att man innan uppköpet var 8 anställda, idag är man 12.

Framtidsutsikter

Kalmar har i huvudsak två affärsverksamheter: förflyttning av containrar i hamnområden och tillverkning av gaffeltruckar. Containerfunktionen är helt beroende av hur trafiken utvecklar sig. Framtidsutsikterna ser det bra ut för denna funktion, containertrafiken har haft en konstant ökning med omkring 10 % / år, visserligen något lägre de senaste två åren, men det är fortfarande en stabil ökning. Även framtiden för tillverkning av gaffeltruckar ser ljus ut, även om den inte är lika tydlig som för containrar, avslutar Jehander.

---

⁶¹ Kalmar Industries minskar med 184, TT Nyhetsbanken, 1997-12-15

5.2 Jämförelsestudie

Nedan följer resultatet av den genomförda jämförelsestudien. För att urskilja uppköpets effekter valde vi att studera sysselsättningen året innan uppköpet. Detta tal har sedan jämförts med respektive årsredovisning för år 2001, vilket är den senaste rapporteringen som företagen utgivit. Eftersom de uppköpta företagen numer ingår i en utländsk koncern är de inte längre skyldiga att separat redovisa för den svenska sysselsättningen. Vanligt är att koncernen rapporterar en funktionsindeldad arbetsfördelning istället för en landsindeldad.

Fallföretag	Uppköpsår	Anställda året innan uppköpet	Anställda 2001	Procentuell förändring
Esab	1994	1147	982	-14,39
ASG	1999	3270	3000	-8,26
Svedala	1999	2368	1545	-34,76
AGA	1999	1187	963	-18,87
PLM	1998	1200	1088	-9,33
Procordia Food	1995	1534	1558	1,56
Scancem	1999	2729	2000	-26,71
Kalmar Industries	1999	1223	1033	-15,54
Genomsnitt:				-15,79

Det går att urskilja ett tydligt samband mellan neddragningar i den svenska verksamheten och utländska uppköp. Sysselsättningen har minskat i sju av de åtta studerade uppköpen. Endast Procordia Food skiljer sig från mängden, ökningen är dock marginell (1,56%).

Jämförelseföretag	Jämförelseår	Anställda året innan jämförelseåret	Anställda 2001	Procentuell förändring
Cardo	1994	1248	1595	27,80
Skandia Transport	1999	110	127	15,45
Nefab	1998	386	392	1,55
Höganäs	1999	751	781	3,99
Atlas Copco	1999	2569	2532	-1,44
Sardus	1995	384	455	18,49
VBG	1999	142	155	9,15
NCC	1999	11314	14074	24,39
Genomsnitt:				12,42

Till skillnad från de uppköpta företagen visar jämförelseföretagen en motsatt tendens. I sju av de åtta studerade jämförelseföretagen ökar sysselsättningen under motsvarande tidsperiod.

5.2.1 Statistiskt säkerställande av jämförelsestudien

Hypotesprövning för ett stickprov angående μ

För att säkerställa huruvida undersökningens resultat är statistiskt säkerställt har vi valt att utföra två hypotesprövningar, en för fallföretagen och en för jämförelseföretagen. Då observationerna är begränsade till 8st per år är t -fördelningen det lämpligaste måttet.

- Fallföretagen:

Vår nollhypotes är: $H_0: \mu=0$

Förändringen i sysselsättningen är inte påvisbar dvs. inte skild från noll.

Den ensidiga mothypotesen är: $H_1: \mu<0$

Förändringen i sysselsättningen är mindre än noll dvs. det är statistiskt säkerställt att sysselsättningen minskar.

Av uträkningen nedan framgår det att neddragningar i sysselsättningen för de uppköpta företagen är statistiskt säkerställt – nollhypotesen förkastas. Teststorheten t får värdet $-3,9618$ vilket ligger mellan $t_{0,005} (-3,499)$ och $t_{0,001} (-4,785)$ dvs. resultatet är till 99,5% säkerställt.

$$t = \frac{\bar{X} - \mu}{s/\sqrt{n}} = \frac{-0,1580 - 0}{0,1128/\sqrt{8}} = -3,962^{62}$$

- Jämförelseföretagen:

Vår nollhypotes är: $H_0: \mu=0$

Förändringen i sysselsättningen är inte påvisbar dvs. inte skild från noll.

Den ensidiga mothypotesen är: $H_1: \mu>0$

Förändringen i sysselsättningen är större än noll dvs. det är statistiskt säkerställt att sysselsättningen ökar.

Av uträkningen nedan framgår att det är statistiskt säkerställt att sysselsättningen ökar för jämförelseföretagen – nollhypotesen förkastas. Teststorheten t får värdet $3,251$ vilket ligger mellan $t_{0,01} (2,998)$ och $t_{0,005} (3,499)$ dvs. resultatet är till 99% säkerställt.

$$t = \frac{\bar{X} - \mu}{s/\sqrt{n}} = \frac{0,1243 - 0}{0,1081/\sqrt{8}} = 3,251$$

---

⁶² Körner Svante, Tabeller och formler för statistiska beräkningar, Studentlitteratur, 2000, s.50

5.3 Svenskt Näringsliv, arbetstagarorganisationer och politiker

5.3.1 Inledning

För att utvidga vår studie kring sysselsättningsförändringar vid utländska uppköp av svenska företag har vi även valt att studera Svenskt Näringsliv, arbetstagarorganisationer samt utvalda politikernas åsikter i frågan.

Svenskt Näringsliv är en arbetsgivarförening som företräder företagen i Sverige. Organisationen företräder totalt ca 48000 små, medelstora och stora företag⁶³. Deras uppdrag är att öka förståelsen för företagens verklighet och att verka för att företagen i Sverige skall ha bästa möjliga villkor för att verka och växa.

LO är ett samarbete av 16 svenska fackförbund. Landsorganisationen har varit verksam i över hundra år, organisationen grundades med den primära uppgiften att bilda en landsomfattande sammanslutning för Sveriges arbetare. Idag har organisationen runt 2 miljoner medlemmar. Inom organisationen arbetar de tillsammans för ett bättre arbetsliv. Arbetsuppgifterna innehåller förhandlingar med arbetsgivarna om löner, arbetsmiljö och arbetstider. Sammanfattningsvis menar LO att de arbetar för en bättre framtid för de svenska arbetarna, både inom Sverige och i övriga världen⁶⁴.

TCO är tjänstemännens centralorganisation. Organisationen utgörs av 18 förbund som representerar de flesta områden i samhället med ca 1,2 miljoner medlemmar. Yrkesuppgifterna bland medlemmarna är vilt skilda men förbundets engagemang i frågor som berör arbetsmarknad, skatter, pensioner och jämställdhet förenar medlemmarna. TCO arbetar för att påverka och bilda opinion kring dagsaktuella frågor och för att vara med och utforma morgondagens samhälle⁶⁵.

Efter genomförd studie av arbetsgivar- samt arbetstagarorganisationers åsikter får vi ytterligare en bild av effekterna vid utländska uppköp av svenska företag. Vid studien av organisationerna har ett mer generellt angreppssätt tillämpats än vid de företagsspecifika studierna. Efter ingående studier av förbundens utgivna rapporter har kvalitativa intervjuer utförts med personer inom förbunden. Intervjupersonerna har samtliga arbetsuppgifter som är starkt kopplade till studiens ämnesområde.

En oundviklig samt viktig del av resultatet av vår studie utgörs av den politik som förts i Sverige under 90-talet. Politiken utgör grunden i det svenska näringslivet och reglerar samtidigt svenska företag. Landets företagsklimat påverkas till en betydande del av den skattepolitik som tillämpas samt befintliga satsningar inom FoU.

Den svenska politiken baseras på ett demokratiskt tänkande och studien ämnas vara i beskrivande syfte. Viljorna samt åsikterna skiljer sig åt som sig bör inom

---

⁶³ www.svensktnaringsliv.se 2002-11-20

⁶⁴ www.lo.se 2002-11-20

⁶⁵ www.tco.se 2002-11-20

politiken, därav avser vi att redogöra för hur den socialdemokratiska regeringens åsikter skiljer sig från de borgerligas. Fokus ligger i politiken som berör landets skatter samt rådande företagsklimat. Vi kommer att koncentrera studien kring Sveriges två mest framträdande partier, *Socialdemokraterna* och *Moderaterna*.

5.3.2 *Svenskt Näringsliv*

Svenskt Näringsliv, tidigare SAF, med sin centrala arbetsgivarroll i svensk företagsamhet utgör en betydelsefull del i uppsatsen. Som representant för arbetsgivarna har organisationen en stor inblick i fördelarna respektive nackdelarna med utländska uppköp av svenska företag. För att erhålla Svenskt Näringslivs åsikter kring svenskt näringsklimat samt de utländska direktinvesteringarna valde vi att intervjua Anders Ydstedt, som arbetar som regionchef på kontoret i Malmö.

Intervju med Anders Ydstedt regionchef för Svenskt Näringsliv, Malmö.
Uppgifterna är hämtade från intervjun som genomfördes 2002-12-09.

1. Vi har under 90-talet sett en upptrappning av utländska uppköp av svenska företag, hur ställer sig Svenskt Näringsliv till denna utveckling ur svensk sysselsättningssynpunkt? Vilka fördelar respektive nackdelar går att hänföra till de utländska uppköpen? Är effekterna efter ett utländskt uppköp generaliserbara, så att ett utländskt uppköp redan i förväg ger en intuitiv föreställning om dess följder?
  - De första reaktionerna från Anders Ydstedt kring de utländska direktinvesteringarna är positiva eftersom det enligt honom tyder på att Sverige är ett attraktivt land att investera i. Det som sker är ett resultat av globaliseringen som är ytterst positivt för Sveriges del om det sker på lika villkor. Uppköpen ska ske på grund av att vi frambringar attraktiva svenska företag inte pga. diskriminerade skatteregler. Anders Ydstedt menar att ägarskatterna är betydligt högre i Sverige än i utlandet vilket främjar uppköp från utlandet. Han säger att varje uppköpsfall är det andra olikt vilket betyder att hur den svenska sysselsättningen påverkas i det uppköpta företaget inte går att uppskatta i förväg. Men generellt sett menar Ydstedt att det totalt sett inte går att urskilja någon negativ inverkan på den svenska sysselsättningen. Detta har i sin tur lett till att de svenska arbetstagarorganisationerna inte ser problemet med de utländska uppköpen.

Ett centralt problem är när svenska huvudkontorsfunktioner och dess anställda förflyttas till utlandet. Detta problem uppmärksammas inte lika mycket i media då det oftast inte resulterar i neddragningar bland personalen totalt sett. Det som pågår är en tyst utflyttning av akademiker och arbetsuppgifter till utlandet. När de nya ägarna kommer till Sverige krävs en anpassning efter svenska lagar och regler från arbetsgivarföreningen. Övergångsperioden kan vara

problemfylld och resulterar ofta i konflikter där utländska chefer tar över ännu mer.

2. Vad är de främsta orsakerna till den ökande utländska uppköpstakten?

- Anders Ydstedt ser de höga skatterna på ägande i Sverige som en betydande faktor. Skatterna måste anpassas till en nivå som ger svenska företag liknande förutsättningar att driva och äga företag som de utländska.

3. Hur ser framtiden ut? Kommer uppköpstendensen att fortsätta och ser du i så fall några problem i denna utveckling?

- Trenden med utländska företag som köper upp svenska företag kommer att fortsätta så länge som vi behåller de svenska skattereglerna. För att en stabilisering i ut- och ingående direktinvesteringar ska bli verklighet krävs en internationellt jämförbar beskattning. En annan negativ effekt är att en minskning av antalet aktiva företagsägare i Sverige ger en sämre grogrund för nya företagare.

Anders Ydstedt avslutar med att hänvisa till en rapport skriven av Svenskt Näringsliv som visar att huvudkontorsfunktioner och kringtjänster är för tillfället Sveriges mest höglönlade "bransch". Rapporten visar att om Sverige i högre grad specialiserade sig på att äga och leda multinationella företag skulle detta ha ett kraftigt genomslag på våra inkomster och vår BNP per capita jämfört med andra länder. Lokaliseringen av huvudkontor innehåller, precis som för andra "branscher" något av en ketchupeffekt. Ju fler huvudkontor som finns på orten, desto större tillgång finns det på yrkeskunniga och specialister vilka huvudkontoren ofta anlitar. En utflyttning av huvudkontor blir därför något av en ond spiral som i slutändan leder till betydligt lägre relativa inkomstnivåer⁶⁶.

5.3.3 LO

LO med sina 2 miljoner medlemmar är en organisation med engagemang och stor insikt i sysselsättningsfrågan. Därav fann vi det lämpligt för vår studie att undersöka hur LO ställer sig till den ökande uppköpstakten av svenska företag. Inledningsvis studerade vi artiklar samt rapporter med LO som utgivare. I ett senare skede tog vi kontakt med Jan Edling på LO som arbetar med Näringslivspolitik. Vi kom i kontakt med honom redan i förstudierna då vi granskade sekundärdata i en utgiven rapport vid namn Svenska krusbär⁶⁷. Efter en granskning av denna fann vi det lämpligt att ta kontakt med Jan Edling för en personlig intervju. Information i svaren utgörs från Intervjun om inget annat anges.

---

⁶⁶ Svenskt Näringsliv, Huvudkontorsflytt farligast från Stockholm, 2002, s.4

⁶⁷ Edling Jan, Svenska krusbär -En skrift om strukturomvandling och näringsklimat, 2002

1. Vi har under 90-talet sett en upptrappning av utländska uppköp av svenska företag, hur ställer sig LO till denna utveckling ur svensk sysselsättningssynpunkt? Vilka anledningar ligger bakom ökningen i utländska uppköp? Vilka fördelar respektive nackdelar går att hänföra till de utländska uppköpen? Är effekterna efter ett utländskt uppköp generaliserbara, så att ett utländskt uppköp redan i förväg ger en intuitiv föreställning om dess följder?
  - Jan Edling har en relativt neutral inställning till effekterna av utländska uppköp då han menar att det är naturligt i en globaliserad ekonomi. Att utländska företag köper svenska är lika naturligt som att svenska köper utländska. Det finns ett flertal positiva och negativa effekter. Positivt för det uppköpta företaget är att kompetens tillförs från det utländska företaget som genom interaktion överförs till de svenskanställda. Spetskompetens inom forskning tillförs till den svenska verksamheten vilket leder till nya utvecklingsmöjligheter. Genom uppköpet öppnas dörrar till nya marknader där huvudkoncernen sedan tidigare varit verksam. De klara nackdelarna vid ett uppköp ligger i att styrningen oftast flyttas till utlandet, i form av koncernhuvudkontor och beslutande styrelse. Detta leder till att de svenska löntagarnas inflytande minskar efter uppköpet eftersom de inte aktivt deltar i det arbete där besluten fattas. Risken finns också att ledande personer inom den svenska verksamheten följer med och flyttar till koncernhuvudkontoret, något som till följd av uppköpen blivit allt vanligare.
2. Vad är de främsta orsakerna till den ökande utländska uppköpstakten?
  - De ökande utländska uppköpen av svenska företag är en effekt av globaliseringen som upptrappats sen 80-talet. Även den svaga kronkursen och det svenska skattesystemet har bidragit till ökningen av utländska uppköp.
3. Hur ser framtiden ut? Kommer uppköpstendensen att fortsätta och ser du i så fall några problem i denna utveckling?
  - Jan Edling tror att uppköpen samt fusionerna kommer att fortsätta i en liknande takt som idag. Han urskiljer ett allvarligt problem i uppköpen av små nystartade svenska företag. Detta är något som inte är speciellt uppmärksammat men minst lika viktigt med tanke på att dessa företag är framtidens potentiella storföretag. Dubbelbeskattningen är idag ett av de främsta skälen till att små utvecklingsföretag, som inte får tillgång till svenskt riskkapital i tidiga utvecklingsfaser, i stället lockas till erbjudanden om uppköp från utländska företag. Det viktiga är att skapa en bra forskarmiljö i Sverige för att skapa ett aktivt innovationsklimat. Detta leder till nyföretagande samt en inhemsk placering av huvudkontor. Många länder satsar mycket på universitetsutbildning samt vidare forskning för att stimulera innovationer och därmed nyföretagsamhet. Sverige satsar mycket intensivt på FoU, under 1999 satsade Sverige mest i

världen i FoU i förhållande till BNP. Problemet i Sverige ligger i det svenska innovationssystemets svårigheter att omvandla kunskap till kommersiella varor och tjänster. En trolig orsak till detta är att Sverige är för litet som testmarknad och svenska innovatörer och forskare vänder sig till andra länder för tester och provlanseringar⁶⁸. De utländska uppköpen med dess effekter av huvudkontorsflytt och förlust av spetskompetens gör att vi går mot ett produktionssamhälle. Forskningssidan är betydligt svagare idag. Ur svensk sysselsättningssynpunkt ser inte Jan Edling uppköpen som ett problem, däremot förändrar det svenskens arbetsuppgifter samt inflytande.

5.3.4 TCO

TCO utgörs av 18 medlemsförbund bl.a. SIF, SKTF och Lärarförbundet. De flesta av TCO:s medlemmar finner man i förbund som organiserar alla tjänstemän på samma arbetsplats, så kallade vertikala förbund. Det innebär att tjänstemän som har samma arbetsgivare är medlemmar i samma fackförbund. Andra förbund är så kallade yrkesförbund, d v s medlemmarna har samma yrke.

TCO:s syn på globaliseringen

Det finns en ny organisationslogik där företag och offentliga arbetsgivare strävar efter att behålla och utveckla sin kärnverksamhet medan det man definierar som perifer verksamhet säljs ut. I stället köps dessa tjänster eller produkter in.

Under de senaste åren har allt större del av kapitalmarknaden avreglerats vilket gjort det lättare för kapitalet att röra sig fritt över gränserna och olika typer av handelshinder har avskaffats. TCO har verkat för ökad frihandel. Samtidigt kan konstateras att marknaden flyttat fram sina positioner på politikens bekostnad.

Företagens expansion är ett resultat av deras behov av tillgång till större marknader. Avregleringarna, i kombination med förbättrade transport- och kommunikationsmöjligheter, har gjort det lättare för företagen att expandera över gränserna. De största företagen har ekonomier som är större än många enskilda nationers.

De multinationella företagen har stor inverkan på sysselsättningen. De anställer många människor, sysselsätter ännu fler via underleverantörer och efterfrågar mycket kvalificerad arbetskraft.

Under 1980- och 90-talen har denna kategori av arbetskraft växt, även om den fortfarande utgör en liten del av den totala arbetskraften. Rörligheten bland mycket kvalificerad personal har ökat.

---

⁶⁸ Edling Jan, Svenska krusbär -En skrift om strukturomvandling och näringsklimat, 2002, s.45

Globaliseringen har inneburit att den internationella konkurrensen mellan företagen ökat. Det har också blivit lättare att flytta produktionen till länder med ett lägre kostnadsläge, för att på så vis sänka kostnaderna⁶⁹.

TCO i praktiken

TCO innehar en central roll i frågan om utländska direktinvesteringar. Vid utländska uppköp påverkas förbundets medlemmar direkt av uppköpets omstruktureringar och sysselsättningskonsekvenser. Förbundet fungerar som stöd för sina medlemmar och som en aktiv medlare mellan anställda och företagen.

General Motors har i slutet av november 2002 kungjort en betydande omstrukturering inom organisationen. SIF har 1600 medlemmar anställda inom SAAB. SIF:s chefekonom Nils-Åke Carlsson menar att ”General Motors måste visa uthållighet och inte backa för den nödvändiga produktutveckling som måste komma till”⁷⁰. SIF:s ambition är att ingen ska gå ut i arbetslöshet. Det är nu också viktigt att Saab tar tillvara på kompetensen hos personalen på ett bra sätt, säger Nils-Åke Carlsson.

Rapport om uppköps effekter

SIF har i deras kvalitetsmagasin nr 4 år 2002 utgivit en rapport som behandlar effekter i svenska företag efter ett utländskt uppköp. Uppgifterna baseras på preliminära resultat från en undersökning som forskare på Handelshögskolan i Stockholm utfört. Rapporten fokuserar på förändringar i företagets organisation, struktur samt hur det svenska facket inflytande påverkas. Slutsatserna presenteras nedan.

- De uppköpta företagen blir mer styrda av finansiella frågor
- Finanschefen får mer makt
- Krav på ökad rapportering till moderbolaget
- Företagskulturen blir mer hierarkisk, bland annat genom att cheferna imiterar de amerikanska chefernas beteende. Samförstånd och gruppbeslut blir inte längre lika viktigt.
- Facket får sämre förhandlingsläge eftersom diskussioner och underlag är på engelska
- De viktigaste frågorna diskuteras i moderbolaget, vilket missgynnar facket i det svenska företaget.

---

⁶⁹ www.tco.se Den fackliga resan, TCO rapport, Thomas Janson, 2002-11-26

⁷⁰ www.sif.se Pressmedelanden, Nils-Åke Carlsson 2002-11-27

Kommentar från Daniel Lind

En kortare intervju har ägt rum med Daniel Lind som arbetar med arbetslivsfrågor på TCO⁷¹. Intervjun skiljer sig från de andra kvalitativa intervjuerna och består av en kortare utfrågning. Frågorna berör upptrappningen av utländska direktinvesteringar i Sverige. Vilka effekter får det för svenskt näringsliv och samhällsstruktur?

- Daniel Lind konstaterar att flödet av utländska direktinvesteringar till Sverige är större än flödet ut från Sverige, vilket har pågått under hela 90-talet. Han ställer sig dock kritisk till den ekonomisk-politiska debatten kring ämnet som enligt honom domineras av politiska floskler. Daniel Lind är inte negativt inställd till att företagen flyttar ut sin produktion till utlandet och tillämpar outsourcing. Han menar att det i förlängningen kan ses som ett led i en strukturomvandling som flyttar Sverige längre upp i förädlingskedjan.

5.3.5 Socialdemokraterna

Vi har genomfört en studie om den socialdemokratiska regeringens åsikter och syn på effekterna av utländska uppköp av svenska företag. För att få relevant information kring partiets näringslivspolitik ämnade vi att intervjua näringsministern Leif Pagrotsky. Efter ett flertal försök att boka en intervju med näringsministern fick vi dessvärre ett negativt besked. Vi valde därför att intervjua Leif Pagrotsky sakkunnige Niklas Johansson.

Intervju med Niklas Johansson, politiskt sakkunnig för Socialdemokraterna, Uppgifterna är hämtade från intervjun som genomfördes 2002-12-09.

1. Vi har under 90-talet sett en upptrappning av utländska uppköp av svenska företag, hur ställer sig Socialdemokraterna till denna utveckling ur svensk sysselsättningssynpunkt? Vilka anledningar ligger bakom ökningen i utländska uppköp? Vilka fördelar går att hänföra till de utländska uppköpen?
  - Niklas Johansson markerar inledningsvis vikten av att Sverige aktivt deltar i den internationalisering som pågår och som gett upphov till många förvärv och fusioner under 90-talet. Det är positivt att Sverige fungerar som en öppen ekonomi i en globaliserad värld. Uppköpstakten av svenska företag är inte alarmerande med hänvisning till direktinvesteringar i utlandet utförda av svenska företag. Direktinvesteringar in respektive ut från Sverige har varit balanserade om man ser på ett längre perspektiv. Det kan tidvis bildas en obalans mellan utländska och svenska förvärv eftersom förvärven är väldigt konjunkturberoende. Johansson hänvisar till 1992-1993 då direktinvesteringarna låg på en låg nivå i jämförelse

---

⁷¹ Intervju via Email, daniel.lind@tco.se Tel.: 08-782 91 33, 2002-11-25

mot slutet av 90-talet. Han belyser ett flertal positiva aspekter angående utländska förvärv av svenska företag.

- Det tillförs en hög nivå inom management till det svenska företaget genom interaktion med den utländska koncernen med dess ledning.
- De finansiella resurserna ökar med den utländska koncernen, vilket möjliggör omfattande investeringar som tidigare inte var genomförbara.
- FoU kan integreras med den övriga koncernens utveckling och ta del av deras befintliga FoU.
- Det utländska företaget genomför vanligtvis rationaliseringar som dock inte behöver tolkas negativt, oftast rör det sig om en högre produktivitet som bidrar till en ökad konkurrens på den svenska marknaden.
- Slutligen nämner Johansson det som han anser vara viktigast, det befintliga distributionsnätet i den utländska koncernen. Detta är en aspekt som ej uppmärksammas nog menar han. Sverige är föredömligt när det gäller innovationer men den felande länken är oftast lanseringen av produkterna. Med hjälp av den utländska koncernens länkar till utlandet får det tidigare svenska företaget möjligheten att använda ett inarbetat och fungerande distributionsnät.

2. Vilka negativa effekter inbringar utländska förvärv av svenska företag?

- Johansson konstaterar att ägande är sammankopplat med inflytande och effekten av det utländska uppköpet blir ett minskat svenskt inflytande. Detta kan anses negativt då de viktigare besluten oftast fattas centralt vid koncernhuvudkontoret. Han menar dock att så länge det tidigare svenska företaget presenterar innovativa och effektiva lösningar kommer inflytandet att upprätthållas, för vilken ledning nekar det bästa förslaget. Det utländska förvärvet medför även att en stor del av eventuella utdelningar går direkt till utlandet.

3. Några av våra tidigare intervjuobjekt som Svenskt Näringsliv samt Moderaterna nämner det svenska skattesystemet som en betydande anledning till de ökande utländska uppköpen av svenska företag. Hämmar de svenska skatterna svenskt företagande och ägande?

- Tidigt undrar Niklas Johansson om det är något av våra åtta studerade företag som direkt angett det svenska skattesystemet som en anledning till förvärvet? Han menar att han inte till intervjuens datum delgetts en sådan direkt förklaring till ett utländskt förvärv av ett svenskt företag. Det svenska företagsklimatet är konkurrenskraftigt internationellt sätt.

3.1 Sverige är ett av få länder som tillämpar förmögenhetsskatt. En aktuell medial fråga berör de uppskattningsvis 500 odeklarerade miljarder som placerats i utlandet. Är det ett resultat av den höga svenska ägarbeskattningen?

- Johansson tror att merparten av kapitalet hade förblivit odeklarerat trots sänkta skatter. Det är inte en effekt av ett högt skattetryck utan det handlar om ren ekonomisk brottslighet.

4. Hur ser framtiden ut? Kommer uppköpstendensen att fortsätta och ser du i så fall några problem i denna utveckling?

- Niklas Johansson uppger att uppköpen av svenska företag kommer att fortsätta, liksom de svenska uppköpen av utländska företag. Ägandet är underordnat den produktivitet, spetskompetens, management samt distributionsnät som tillförs det uppköpta företaget. Internationaliseringen med uppköp och fusioner leder till en ökad konkurrens vilket driver utvecklingen framåt.

5.3.6 Moderaterna

Vi har genomfört en studie kring Moderaternas åsikter och syn på effekterna av utländska uppköp av svenska företag. För att få relevant information om partiets näringslivspolitik intervjuade vi partiledaren Bo Lundgren.

Intervju med Bo Lundgren, partiledare för Moderaterna⁷². Uppgifterna är hämtade från intervjun som genomfördes 2002-12-13.

1. Vi har under 90-talet sett en upptrappning av utländska uppköp av svenska företag, hur ställer sig Moderaterna till denna utveckling ur svensk sysselsättningssynpunkt? Vilka anledningar ligger bakom ökningen i utländska uppköp? Vilka fördelar och nackdelar går att hänföra till de utländska uppköpen?

- Globaliseringen har lett till en allt större aktivitet över nationsgränserna. Internationella flöden av både kapital och arbetskraft ökar successivt, vilket till största delen är till godo. Om siffror och statistik skärskådas visar sig emellertid en trend där det är uppenbart att Sverige inte förmår hävda sig.

Bo Lundgren anser att det är bekymmersamt att Sverige är på väg att förlora stora delar av företags- och näringslivsstrukturen. Moderaterna har under en längre tid oroats av de problem som utländska direktinvesteringar medför. När ägande och huvudkontor

---

⁷² Intervju via mail, bo.lundgren@moderat.se, 08-6768000, 2002-12-13

flyttas ut följer också gradvis alltmer av forskning och utveckling med. Den miljö som företagen skapat för underleverantörer och tjänsteföretag urholkas allt mer och arbetstillfällena förloras. Utflyttningen av ägande, investeringar och sparande visar att den svenska eftersläpningen är en process som fortsätter och som inte kan brytas om man byter ut den politik som leder till utflyttningen.

2. Vad är de främsta orsakerna till den ökande utländska uppköpstakten?

- Två orsaker är den företagsfientliga socialdemokratiska politiken med höga ägandeskatter och inkomstskatter. Den sammantagna beskattningen av bolagsvinster, aktieutdelningar, realisationsvinster och förmögenheter är mer än 50 procent högre än genomsnittet för OECD-länderna. Internationella jämförelser visar att också den svenska beskattningen av arbete är mycket hög. Sverige ligger exempelvis 14 procentenheter över genomsnittet för EU-länderna.

3. Vilka förändringar skulle ni vilja genomföra inom svensk företagspolitik?

- Förändringar måste ske uppger Bo Lundgren. Han föreslår en rad åtgärder för ett bättre svenskt företagsklimat. Det handlar bland annat om en ny och enklare företagsform, bättre möjligheter till avskrivningar av investeringar, mindre regelkrångel, bättre rättstrygghet, bättre konkurrensvillkor, tryggare energiförsörjning, rörligare arbetsmarknad, sänkta skatter och utbyggd infrastruktur.

4. Hur ser ni på framtiden? Kommer uppköpstendensen att fortsätta och vilka problem ser du i så fall i denna utveckling?

- Då denna utveckling pågått under flera år, bland annat under en tid då Sverige befunnit sig i högkonjunktur, kan det inte handla om tillfälligheter uppger Lundgren. Utvecklingen beror istället på grundläggande ekonomisk-politiska förutsättningar som konsekvent missgynnar svenskt ägande och svensk sysselsättning. Förutsättningar som, om de får bestå, riskerar att göra Sverige till en av globaliseringens förlorare. Lundgren menar att detta är en konsekvens av den ekonomiska politik som den socialdemokratiska regeringen har fört, och fortfarande för.

6 Resultat och Analys

I detta kapitel presenterar vi de resultat som vi kunnat fastställa genom våra empiriska undersökningar. Inledningsvis redogör vi för företagsuppköpen konstaterade effekter och de undersökta organisationernas åsikter. Vidare analyseras detta resultat utifrån tillämpad praktisk referensram och teori.

6.1 Resultatpresentation av företagsuppköpen

För att åskådliggöra effekterna av de utländska uppköpen presenteras nedan en kortfattad resultatsammanställning. Här redovisas sysselsättnings- och huvudkontorsförändringar.

Esab – Charter:

	<u>År</u>	<u>Anställda</u>	<u>Förändring</u>
Sysselsättningen:	1993	1147	
	2001	982	-14,4%
Huvudkontoret:	Avdelningar inom controlling, treasury, marknad och personal läggs ner och förflyttas till England. Även stora delar av finansfunktionen hanteras från koncernhuvudkontoret idag. Huvudkontoret i Göteborg minskar från 300 pers till 60 personer. Den del som fortfarande är verksam är FoU.		

ASG – Danzas:

	<u>År</u>	<u>Anställda</u>	<u>Förändring</u>
Sysselsättningen:	1998	3270	
	2001	3000	-8,3%
Huvudkontoret:	Huvudkontoret i Stockholm avvecklades. Avdelningarna inom ekonomi, juridik förflyttas till Tyskland. ASG rapporterar idag direkt till Basel där koncernredovisning sker. 40 personer varslades varav 15 erbjöds omplacering inom koncernen. I samband med uppköpet sade ASG:s koncernchef, finanschef och miljöchef upp sig.		

Metso – Svedala:

	<u>År</u>	<u>Anställda</u>	<u>Förändring</u>
Sysselsättningen:	1998	2368	
	2001	1545	-34.8%
Huvudkontoret:	Avdelningarna inom ekonomi, human-resource och affärsledningen läggs ner och förflyttas till Finland. Huvudkontoret i Malmö minskar från 100 till 30 personer. Den del som fortfarande är verksam är juridikavdelningen.		

Linde – AGA:

	<u>År</u>	<u>Anställda</u>	<u>Förändring</u>
Sysselsättningen:	1998	1187	
	2001	963	-18,9%
Huvudkontoret:	Betydande funktioner på huvudkontoret på Lidingö läggs ner och förflyttas till Tyskland. 125 av de 275 varslades i samband med uppköpet. 10-15 erbjöds vidareanställning i Tyskland. Juridikfunktionen är den enda som idag finns kvar.		

Rexam – PLM:

	<u>År</u>	<u>Anställda</u>	<u>Förändring</u>
Sysselsättningen:	1997	1200	
	2001	1088	-9,3 %
Huvudkontoret:	Huvudkontoret i Malmö avvecklas. Funktionerna läggs ned och förflyttas till England. Av de 90 anställda erbjöds 25 att flytta med, 25 fortsatt arbete i Fosie, 10 stycken sade upp sig och resterande 30 varslades.		

Orkla – Procordia Food:

	<u>År</u>	<u>Anställda</u>	<u>Förändring</u>
Sysselsättningen:	1994	1534	
	2001	1558	1,6 %
Huvudkontoret:	Avdelningarna inom redovisning läggs ned och förflyttas från Eslöv till Norge. Huvudkontoret minskar från 170 till 150 personer. Övriga funktioner är fortfarande verksamma.		

Heidelberger Zement – Scancem:

	<u>År</u>	<u>Anställda</u>	<u>Förändring</u>
Sysselsättningen:	1998	2729	
	2001	2000	-26,7 %
Huvudkontoret:	Avdelningarna inom information läggs ned och flyttas från Malmö till Tyskland. Ekonomiavdelningen har expanderat till följd av ytterligare koncernuppdrag. Personalstyrkan på huvudkontoret är oförändrad.		

Kalmar Industries – Partek:

	<u>År</u>	<u>Anställda</u>	<u>Förändring</u>
Sysselsättningen:	1998	1223	
	2001	1033	-15,6 %
Huvudkontoret:	Treasury- och skattefunktionen är förflyttas till Finland. Övriga funktioner finns kvar på det svenska huvudkontoret. Personalstyrkan har ökat från 8 till 12 personer.		

Resultat av jämförelsestudien:

Genomsnittlig sysselsättningsförändring:

- Uppköpsföretag: -15,8 %
  - Jämförelseföretag: +12,4 %
-

I vår undersökning kan vi konstatera att sju av de åtta undersökta företag har gjort omfattande rationaliseringar på det svenska huvudkontoret. Granskningen visar att det är enbart ett fåtal svenskar som erbjuds förflyttning till koncernhuvudkontoret, det vanligaste är att personalen varslas eller självmant väljer att lämna företaget.

Centrala funktioner på huvudkontoret flyttas utomlands till koncernhuvudkontoret. De svenska huvudkontorens arbetsuppgifter förändras i den bemärkelsen att de lyder direkt under koncernhuvudkontoret där besluten sedan fattas. När det svenska företaget blir en del av en utländsk koncern så rapporterar företaget till koncernhuvudkontoret där den externa redovisningen sker. En betydande förklaring till varför man flyttar huvudkontorsfunktioner är att koncernen vill centralisera beslutfattandet. Följden blir ofta att normala huvudkontorsfunktioner som ekonomi, marknadsavdelning och FoU-avdelningen centraliseras till koncernhuvudkontoret.

Mindre omfattande beslut som berör ovannämnda avdelningar handläggs fortfarande till stor del i Sverige.

Enbart Scancem har en oförändrad personalstyrka på det svenska huvudkontoret efter uppköpet. Företagets ekonomiavdelning har expanderat till följd av dess väl utvecklade finansavdelning som i dagsläget även hanterar stora delar av den övriga koncernens ekonomi.

Motiv som de svenska uppköpta företagen angav till försäljningen var:

- Tillgång till ett större distributionsnät och därmed tillgång till utökade marknader.
- Utnyttjande av den utländska koncernens befintliga produktions- och FoU-anläggningar för att utvinna skalfördelar.
- Hög budpremie och därmed god finansiell ersättning till tidigare ägare.
- Utförsäljning av delar av den svenska koncernen för att koncentrera sig på kärnverksamheten.

6.2 Organisationernas åsikter om utländska direktinvesteringar

Genomgående i intervjuerna med Svenskt Näringsliv, arbetstagarorganisationerna och politikerna har globaliseringen setts som den mest påtagliga orsaken till de utländska direktinvesteringarna. Samtliga organisationer ser det som ett viktigt steg för Sverige att aktivt delta i internationaliseringen. Dock råder det delade meningar om hur väl Sverige fungerar på den globaliserade marknaden. Moderaterna och Svenskt Näringsliv riktar stark kritik till det svenska skattesystemet som enligt dem diskriminerar svenska företag gentemot utländska. Socialdemokraterna ser dock inte det svenska skattesystemet som en bidragande orsak och påpekar Sveriges internationella konkurrenskraft.

Positiva respektive negativa effekter vid utländska direktinvesteringar:

- De positiva effekterna för det uppköpta företaget är tillgången till koncernens distributionsnät, kompetens och utvecklingsmöjligheter. De finansiella resurserna ökar vilket möjliggör nya investeringsmöjligheter. Socialdemokraterna är den organisation som ser flest positiva aspekter vid utländska direktinvesteringar. Försättningsvis belyser partiet tillförseln av utländskt ledarskap vilket ökar produktiviteten i företaget. Detta bidrar i sin tur till en ökad konkurrens på den svenska marknaden.
- Den tydligaste negativa effekten av utländska förvärv är att det svenska inflytandet minskar. Beslutsfattandet i företaget centraliseras till koncernhuvudkontoret och utlandet. Följden blir att kvalificerade arbetstillfällen flyttas utomlands vilket får till följd att akademiker och spetskompetens flyttar med. Moderaterna uppger att när ägande och huvudkontor flyttas ut följer också gradvis alltmer av forskning och utveckling med. Den miljö som företagen skapat för underleverantörer och tjänsteföretag urholkas allt mer och arbetstillfällen förloras.

6.3 Analys

6.3.1 Analys av sysselsättningsförändringar

I våra undersökta företag är det tydligt att den svenska sysselsättningen påverkas i negativ bemärkelse av det utländska uppköpet. Rationaliseringar i den svenska verksamheten kan generellt sett bero på ett flertal faktorer bl.a. konjunkurläge, branschförändringar och/eller ett förmånligare företagsklimat i utlandet. Jämförelsestudien resulterade i att vi har kunnat isolera uppköps-effekten i den svenska sysselsättningen. Resultaten är övertygande eftersom de jämförande företagen visar en ökad sysselsättning under motsvarande undersökningsperiod. Vi har statistiskt säkerställt att sysselsättningen påverkas negativt i de uppköpta företagen. Eftersom urvalet enbart utgörs av åtta företag utformar vi generella slutsatser med viss försiktighet.

I undersökningen av svenska arbetstagarorganisationerna framställs en likgiltig inställning till utländska direktinvesteringar. Orsaken är främst att det enligt dem inte leder till några omfattande sysselsättningsförändringar. Denna uppfattning skiljer sig dock från den som vi konstaterat i vår undersökning. Arbetstagarorganisationernas inställning har blivit starkt kritiserad av Svenskt Näringsliv som uppger att arbetstagarföreningarna förbiser uppköpens största problem: flytten av huvudkontoren och förlusten av spetskompetens.

6.3.2 Analys av huvudkontorsförändringar

Genom vår undersökning har vi kunnat urskilja uppköpens effekter på ett djupare plan. Studien konstaterar att det sker omfattande huvudkontorsförändringar efter förvärvet. En effekt av detta är att det svenska inflytandet begränsas i den nya utländska koncernen. Huvudkontoren utgör en viktig del i näringslivet, koncentrationen av spetskompetens är hög och en betydelsefull dynamik utvecklas i dess närhet. Huvudkontoren anlitar ofta extern konsultation i form av juridisk rådgivning och revision. Tjänsteföretag inom dessa områden tenderar att lokalisera sig i huvudkontorens närhet vilket leder till en hög koncentration av spetskompetens.

I vår studie har vi konstaterat att efter ett utländskt uppköp följer en omstrukturering av det svenska huvudkontoret. Det sker rationaliseringar som leder till en utflyttning av svenska huvudkontorsfunktioner. Detta kan leda till störningar i den dynamik som etablerats kring huvudkontoret. En tänkbar strategi för tjänsteföretagen där ett efterfrågebortfall uppstår, är att själva internationalisera sig. En medflyttning av berörda tjänsteföretag till utlandet skulle vidare förstärka den negativa effekten av huvudkontorsflytten eftersom ytterligare spetskompetens då skulle lämna Sverige.

Problemen i en globaliserad ekonomi uppstår först då det blir en obalans i utgående respektive ingående direktinvesteringar. För att bibehålla den dynamik som skapats

kring huvudkontoren krävs det att svenskägda företag aktivt direktinvesterar i utlandet vilket leder till att svenska huvudkontor expanderar. Detta skulle fylla de tomrum som uppstår vid utflyttningen av huvudkontor för tidigare svenskägda företag.

Vi anser att det är av central betydelse att bevara den starka tradition och kultur som finns i svenskt näringsliv. Genom att främja ett gynnsamt företagsklimat minskar incitamenten hos företagen att flytta huvudkontoren utomlands. Det är viktigt att Sverige i framtiden får behålla centrala huvudkontorsfunktioner. Huvudkontoret fungerar som en utbildningsinstans för framtida företagsledare. Det fyller en viktig funktion som dragningskraft på individer som är mitt i karriären.

6.3.3 *Analys av organisationernas åsikter*

I vår studie framhåller två av organisationerna det svenska skattesystemet som den främsta anledningen till de ökade utländska uppköpen. Moderaterna och Svenskt Näringsliv anser att det hämmar svensk företagsamhet jämfört med utländsk skattelagstiftning. Resultatmässigt går det att dra andra tydliga paralleller mellan organisationernas åsikter. Båda ser i grunden positivt på globaliseringen, men anser att svensk politik och det svenska skattesystemet missgynnar svenska företag jämfört med företag i andra EU-länder. De allvarligaste problemen är att akademiker flyttar utomlands och att det svenska inflytandet minskar. Socialdemokraterna å andra sidan försvarar det svenska skattesystemet och framhäver det svenska företagsklimatets konkurrenskraft internationellt sätt. Partiet anser att det svenska ägandet är underordnat de expansionsmöjligheter och den utländska spetskompetens som tillförs vid ett utländskt ägande.

Anmärkningsvärt är att den socialdemokratiska regeringen som vanligtvis för en reglerad politik inte tolkar de utländska uppköpen som ett problem. Svenskt Näringslivs åsikter som representant för Sveriges arbetsgivare skiljer sig markant från den politik som den socialdemokratiska regeringen idag för. Med detta avser vi åsiktsskillnader i skattepolitik och betydelsen av svenskt ägande. Vid våra företagsintervjuer har skattesystemet inte i något av fallen nämnts som en direkt anledning till företagsuppköpet. Vi konstaterar dock i vår praktiska referensram att de svenska skattesatserna jämförelsevis är betydligt högre än EU-genomsnittet.

En annan tolkning av den ökade uppköpstakten är att svenska företag bevisligen är internationellt konkurrenskraftiga. Uppköpen visar på att Sverige skapar attraktiva företag som följaktligen är fördelaktiga för utländska koncerner att förvärva. Organisationen Invest in Sweden Agency, ISA, tillsattes av den socialdemokratiska regeringen 1995-96 och har till uppgift att stimulera utländska investeringar i Sverige. Den kan ses som en bidragande orsak till de ökade utländska direktinvesteringarna. Organisationens existens är starkt kritiserad av Svenskt Näringsliv som vill främja en balans i in- respektive utgående direktinvesteringar.

6.3.4 *Analys av företagens motiv till uppköpen*

I intervjuerna med företagen återgavs en heltäckande bild av för- respektive nackdelar att ingå i en större utländsk koncern. En betydande fördel är tillgången till ett större distributionsnät med möjligheter att nå ut till en större marknad. Detta skapar förutsättningar för en internationell expansion och lansering av företagets produkter och tjänster. I dagens högteknologiska företagsklimat är ett snabbt internationellt distributionsnät vitalt för framgång och överlevnad. En nyetablering av detta är tidskrävande och fordrar omfattande investeringar.

Inträdet i en internationell koncern leder ofta till en högre grad av specialisering. Befintligt produktsortiment granskas för att anpassas till den nya koncernens strategier. Utifrån teorierna om länders komparativa fördelar förläggs produktionen till det land som är mest lämpat. Ett exempel är Procordia Foods koncentration på färre produkter, vilka idag massproduceras för en större internationell marknad. Man utnyttjar koncernens spetskompetens inom produktion och FoU och skapar därmed skalfördelar i den totala produktionen.

En vanlig anledning till uppköpen härstammar i den finansiella ersättningen till tidigare ägare. Det visar sig att en hög budpremie ofta är överordnat företagets strategiska aspekter. I det undersökta företaget Esab var den ekonomiska ersättningen avgörande för uppköpet. Uppköparen Charter, som är ett engelskt investmentbolag, såg förvärvet som en bra affärsmöjlighet. Förvärvet saknade dock en långsiktig strategi och har inte inneburit några organisatoriska fördelar för Esab. Bortsett från att namnet Esab finns kvar har Charter aktivt arbetat för att ”klippa de svenska banden”.

Svenskägda företag har av naturliga skäl starka bindningar till Sverige. I en utländsk koncern återfinns inte längre det ”svenska ansvaret” och de väljer att istället förlägga produktionen till det land där produktionen sker mest kostnadseffektivt. Ett aktuellt exempel på detta är den portugisiska tillverkningen av det för Sverige klassiska vinterdäcket Gislaved.

Efter vår undersökning frågar man sig hur långt denna utveckling kan fortgå. Om den utländska uppköpstendensen fortsätter i samma takt samtidigt som de svenska direktinvesteringarna förblir oförändrade kommer resultatet att bli en svensk dotterbolagekonomi. För att Sverige ska förbli en framgångsrik nation som frambringar multinationella företag krävs ett bibehållet svenskt ägande som i sin tur leder till internationellt inflytande. Detta skapar och värnar om svensk spetskompetens.

7 Slutsatser

Vi kommer i detta kapitel beskriva de slutsatser som vi konstaterat i vår undersökning. Vi kommer även att ge förslag till vidare forskning inom ämnet då vi under uppsatsens gång funnit områden som är intressanta och värdefulla att utreda.

Uppsatsen behandlar huruvida sysselsättningen påverkas i svenska företag efter ett utländskt uppköp. Vi har även undersökt hur de svenska huvudkontoren påverkats efter uppköpen för att utreda om det sker en utflyttning av centrala huvudkontorsfunktioner till koncernhuvudkontoret och utlandet. Studien bygger på en granskning av åtta utländska förvärv av svenska företag. För att kunna urskilja om sysselsättningsförändringarna är direkt relaterade till uppköpen eller om det finns andra förklarande orsaker, genomförde vi en jämförelsestudie med åtta svenskägda företag. Syftet var att isolera de sysselsättningsförändringar som har sin grund i uppköpet. Uppsatsen innehåller även en underökning av Svenskt Näringslivs, arbetstagarorganisationers och politikernas åsikter för att öka förståelsen av uppköpens effekter.

Vi konstaterar i vår undersökning att utländska förvärv av svenska företag leder till en minskad sysselsättning i den svenska verksamheten. I sju av de åtta uppköpta företagen har detta konstaterats. Resultatet är statistiskt säkerställt med en signifikansnivå på 99,5 %. Den genomsnittliga förändringen i den svenska verksamheten är -15,8 %. I vår jämförelsestudie har vi under samma tidsperiod kunnat urskilja en förändring på +12,4 % i de svenskägda företagen.

Vidare konstaterar vi att det sker en omfattande omstrukturering av det svenska huvudkontoret efter ett utländskt uppköp. I sex av de åtta studerade uppköpen har det skett övergripande rationaliseringar av svenska huvudkontorsfunktioner. Syftet med detta är att centralisera beslutsfattandet till koncernhuvudkontoret. Centrala svenska huvudkontorsfunktioner som ekonomi, juridik, FoU integreras med koncernens befintliga enheter. De viktigaste företagsbesluten fattas efter uppköpet från utlandet.

Beträffande Svenskt Näringsliv, undersökta arbetstagarorganisationer och politiker går det att urskilja tre olika synsätt på det ökade utländska ägandet. Den socialdemokratiska regeringen anser att det svenska ägandet är underordnat den produktivitet, spetskompetens, ledarskap och distributionsnät som tillförs till de uppköpta företagen. De anser att det är positivt att Sverige fungerar som en öppen ekonomi i en globaliserad värld. Arbetstagarorganisationerna LO och TCO uttrycker en relativt neutral inställning till de utländska förvärven som enligt dem inte påverkar den svenska sysselsättningen. Det finns stora likheter mellan Svenskt Näringslivs och Moderaternas syn på de utländska direktinvesteringarna. De anser att flytten av svenska huvudkontorsfunktioner till utlandet är det allvarligaste problemet. Den dynamik som företagen skapat för underleverantörer och tjänsteföretag urholkas allt mer och arbetstillfällen går förlorade. Stark kritik riktas

mot det svenska skattesystemet som de ser som en bidragande orsak till de ökade uppköpen.

7.1 Förslag till fortsatta studier

Under uppsatsens genomförande har vi gjort nödvändiga avgränsningar till följd av vårt begränsade tidsutrymme. Det återfinns ett flertal områden som hade varit intressanta och givande att undersöka på ett djupare plan. En mer omfattande kvantitativ studie kring sysselsättningsförändringarna i den svenska verksamheten för att undersöka om våra sysselsättningskonsekvenser gäller på ett mer generellt plan. En jämförelsestudie angående huvudkontorsförändringarna och dess sysselsättningskonsekvenser för att statistiskt kunna säkerställa resultatet. Ytterligare en undersökning som vi finner inspirerande är att mer ingående definiera huvudkontorens betydelse för det svenska näringslivet.

Källförteckning

Litteratur

Buckley Adrian (1998), *International Investment Value Creation and Appraisal*, Copenhagen Business School Press

Eklund Klas (1987), *Vår Ekonomi*, Tidens förlag

Hill Charles (1997), *International Business: Competing in the Global Marketplace*, Irwin/McGraw-Hill

Holme I.M., Solvang B.K. (1997), *Forskningsmetodik – Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Studentlitteratur

Jonung Lars (2002), *Vem skall äga Sverige?*, SNS Förlag

Körner Svante (2000), *Tabeller och formler för statistiska beräkningar*, Studentlitteratur

Parkin, Powell, Matthews, Addison (1997), *Economics*, Wesley Longman Limited

Rienecker L., Stray Jörgensen P. (2002), *Att skriva en bra uppsats*, Liber

Ross S.A., Westerfield R.W., Jaffe J.F. (2001), *Corporate Finance*, McGraw-Hill

Sandelin, Trautwein, Wundrak (1995), *Det ekonomiska tänkandets historia*, SNS Förlag

Syll P. Lars (1998), *De ekonomiska teoriernas historia*, Studentlitteratur

Rapporter

Andersson Krister (2002), *Den nya ekonomin, skatter*, Svenskt Näringsliv

Edling Jan (2002), *Svenska krusbär – En skrift om strukturomvandling och näringsklimat*

Forsgårdh Lars-Erik (2000), *Aktiespararna, skatter*

Fölster S., Widell H., Wikner G. (2002), *Huvudkontorsflytt farligast utanför Stockholm*

Hansson Åsa, *Förmögenhetsskatt och ekonomisk tillväxt - finns det något samband?*, Nationalekonomiska Institutionen, Lunds Universitet

Institutet för tillväxtpolitiska studier (2002), *Utlandsägda företag 2001*

ISA:s ekonomiska råd (1999), *I huvudet på ett företag, om huvudkontorets roll och lokalisering*

Janson Thomas (2002), *Den fackliga resan*, TCO rapport

Jonsson Anders, *De lyfte landet – En studie om svenska entreprenörer*, Svenskt Näringsliv

NUTEK (1999), *Vad betyder direktinvesteringarna för Sverige?*

Svenskt Näringsliv (2002), *Skatterna på företagande och tillväxten*

Signerade tidningsartiklar

Andersson Jan, *Resignerat farväl för Scancem*, Sydsvenska Dagbladet, 1999-05-27

Andersson Jan, *Rexam ska renodla PLM*, Sydsvenska Dagbladet Näringsliv, 1998-12-01

Giertha Cecilia, *Transporter: Svenska ASG kan bli tyskägt*, DN ekonomi, 1999-04-26

Gummesson Ola, *Svedala tar vara på tillfället*, Svenska Dagbladet Näringsliv, 1995-11-28

Hansson Lennart, *Burktillverkaren Rexam lägger ner kontoret i Malmö*, TT Nyhetsbanken, 2000-07-20

Persson Magnus, *Storföretaget AGA blir tyskt*, Förenade Landsorts Tidningar, 1999-08-16

Peterssohn Thomas, *Chefer flyr ASG efter tysk fusion*, Dagens Industri, 1999-08-13

Pettersson Ola, *Metso köper Svedala*, Finanstidningen, 2000-06-22

Piper Birgitta, *Procordia Food stannar i Norden – Pripps och Kalles till Norge*, Sydsvenska Dagbladet Näringsliv, 1995-04-04

Wessman Johan, *Esab blir brittiskt*, Sydsvenska Dagbladet Näringsliv, 1994-06-30

Wängelin Jan, *Procordia Food bantar i Sverige*, Dagens Industri, 2002-05-07

Osignerade tidningsartiklar

ASG: Partner- och agentavtal sägs upp efter Danzas köp, Nyhetsbyrån direkt, 1999-04-26

Fack uppmanar aktieägare: sälj inte Esab, TT Nyhetsbanken 1994-07-06

Kalmar Industries minskar med 184, TT Nyhetsbanken, 1997-12-15

Metso förlänger bud på Svedala, TT Nyhetsbanken, 2000-11-27

Partek tvångsinlöser aktier i Kalmar Industries, TT Nyhetsbanken, 2000-10-24

Rexam lägger bud på PLM, TT Nyhetsbanken, 1998-11-30

Svedala: Metso avyttrar tre enheter inom krossutrustning, Nyhetsbyrån Direkt, 2001-01-08

Elektroniska källor

www.ad.se

www.huginonline.se

www.lo.se

online.fek.lu.se/EdgeBlocks/Default.asp

www.sif.se

www.svensktnaringsliv.se

www.rapporter.nu

www.tco.se

Övriga källor

Lind Daniel, intervju via mail, daniel.lind@tco.se Tel.: 08-782 91 33, 2002-11-25

Lundgren Bo, intervju via mail, bo.lundgren@moderat.se, 08-6768000, 2002-12-13

Patent och registreringsverket – bolagsavdelningen, 060-184040